Štev. 16. V Trstu, 25. avgusta 1891. Letnik IV.

Položenje v Čehah.

Češka razstava daje prijateljem in neprijateljem povod, da obračajo največo pozornost nanjo; poskus sprave s pomočjo Dunajskih punktacij med češkim in nemškim naseljenjem češkega kraljestva pa daje povod, da se presojuje pa avstro-ogerska politika v obče in politika zapadne polovine našega cesarstva posebe z ozirom na Čehoslovane in tu zlasti v pogledu na češko kraljestvo. Voditelji češkega naroda, sedaj prvaki Mladočehov, so sedaj najmarljivejši v razpravljanju te politike in sedanje politiške situvacije, ko tu in tam po češki kraljevini na posebnih shodih volilcev in društev razpravljajo najvažnejša politiška in narodno-politiška vprašanja. Nekoliko dejstveno, nekoliko pa jedino navidezno in nebistveno se kažejo razlike nazorov pojedinih zastopnikov češkega naroda v češki kraljevini. Mi stvari označimo nekoliko, kakor se nam kažejo vsled osebnih razgovorov raznih čeških veljakov in voditeljev.*)

Narodu na čelu je sedaj na Češkem prav za prav jedna sama, t. j. mladočeška stranka; med narodom samim pa je še mnogo pristašev bivše staročeške stanke. Razlika med prošlostjo in sedanostjo pri Staročehih je pa vendar velika in sicer ta, da menijo tudi oni, da Staročehi popolnoma s poprejšnjimi načeli in nazori niso več možni. Tudi po mnenju staročeških pripadnikov se ne povrnejo Staročehi več na poprišče kot taki, ampak nekako prerojeni s tem, da se znebé starih napak in se poprimejo drugačne taktike.

Mladočehi bi ne nasprotovali temu, ako bi se nekoliko okrepila staročeška stranka; oni ostanejo močni dovolj in vedo, da Staročehi ne pridejo več na površje s poprejšnjo močjo, najmanj pa s toliko škodljivo samooblastnostjo in avtoritetnostjo.

Voditelji in zastopniki češkega naroda češke kraljevine brez razlike strank in frakcij pa priznavajo, da oni prav za prav niso voditelji, ampak samo zastopniki, rekli bi, skromni posredniki med narodom in vlado ter strankami drugih narodov. Vsi poštevajo, da je češki narod kraljevine dozorel toliko, da si ne dá zaukazovati, ampak da si odločuje sam s poprečno samozavestjo svoje zastopnike in svojo usodo. Mladočehi, in med njimi prvi veljaki, so takó preverjeni o zrelosti češkega naroda kraljevine, da sa uklanjajo narodovemu mnenju, in se tudi ne bojé, da bi jo zabredel ta toliko skušeni, iz mnogih vzrokov vsem pravom ponosni narod.

Zadnji preobrat, ki se je pokazal sosebno pri državnozborskih volitvah, izvršil se je celó za Mladočehe nekoliko nepričakovano; to je tudi vzrok, da niso dobili povsod dovolj skušenih parlamentarnikov; to pa zopet provzročuje, da se pojavljajo tu in tam načela in nazori, kateri se ali križajo ali pa ne vjemajo popolnoma. V obče pa o teh navskrižnostih ne sodijo ostro stari in prvi dejatelji mladočeške stranke. Oni sami menijo, da nekako vrenje, ki je sedaj med njimi, se poleže polagoma, mlade moči se takó rekoč izvežbajo v tem času ali pa, ako ne bodo sposobne, nadomestijo se pri prvi priliki s sposobnišimi.

Ves češki narod, vse stranke in frakcije, vsi zastopniki so jedini v tem, da soglasno stremé za izvršenjem zgodovinskega državnega prava. Tu je jedno samo načelo, ki se kaže kakor jedna mogočna elementarna sila. Jedino v taktiki so si tu navskriž; ta taktika se dostaje časa in načina. Češki zastopniki v obče menijo, da s tem jednodušnim stremljenjem ne nasprotujejo ne Čehoslovanom v Moravi in Sileziji, ne ostalim Slovanom avstrijskim. Jedni teh zastpnikov sodijo, da bi z izvr-

*) Urednik našega lista je imel tudi srečo, da si je ogledal češko jubilejno razstavo. Tu se mu je prilika nekaj ponujala, nekaj pa jo je za svoje potrebe sam poiskal, da se je osebno razgovarjal z zastopniki in prvaki češkega naroda, kateremu služijo ali s peresom ali po raznih ustavnih zastopih. Pristavlja, da so mu na vsa odločilna vprašanja kaj radi dajali dovolj obširnih pojasnil, katera polagoma porabi tudi v „Slov. Svetu“, kolikor jih dovoljuje taktika a javnost in morejo koristiti naši stvari. Op. ur.

šenim zgodovinskim pravom v kraljevini mogli bolje vplivati na izvršbo narodne jednakopravnosti na Moravskem in Šlezkem in konečno tudi v deželah, kjer bivajo Slovenci, kateri ne uživajo še narodne jednakopravnosti. Drugi zopet menijo, da je delati pred vsem nato, da se izvrši prava in popolna narodna jednakopravnost na Češkem, in da še le potem se pridobé Nemci za češko zgodovinsko državno pravo, ko bodo videli, da se jim ne more goditi kaka krivica v narodnem pogledu.

Dunajske punktacije pa rušijo narodno jednakopravnost na razne strani; zato je te pobijati, da se doseže prava narodna jednakopravnost.

Tudi pri pristaših in zagovornikih staročeške stranke je sedaj mnenje obče, da so Dunajske punktacije nevarne češkemu narodu; zato jih skušajo staročeški zastopniki v deželnem zboru češkem popravljati in mehčati tam, kjer so najostreje. Gledé na nevarnost toček niso povsod jedini; slišali smo razna mnenja; vsekakor se pa nadejajo, da se ne uzakonijo one punktacije, katere potrebujejo kvalifikovane večine.

Obče je tudi na Češkem mnenje, da, kakor je tudi ta mesec poudarjal na shodu društva Sladkovskega dr. Vašaty, so nastale Dunajske punktacije pod vplivom zunanje politike. Na naše vprašanje, zakaj se niso od staročeške strani zahtevale primerne punktacije vsaj za vse glavne dežele, kjer biva kompaktno čehoslavanski narod, odgovarjali so nam različno. Jedni menijo, da so se za češko kraljestvo omejene punktacije predlagale in zahtevale od više strani, in da bi ne bil prevzel noben staročeški voditelj odgovornosti za posledice, ki bi bile utegnile nastati pri vstrajnem uporu nasproti predlaganim punktacijam. Drugi, kakor uže rečeno, sodijo, da bi ne bile toliko nevarne, ako bi se izvajale strogo v duhu pogajanj, ki so se vršila med posredniki češkega naroda in vlado, in takó, kakor so umeli stvar ti posredniki. Še od tretje in četrte strani se nam je omenilo, da razmere na Moravskem in Šlezkem so vsaj sedaj še drugačne, kakor pa v češki kraljevini; zato da je kazalo, ne upirati se omejitvi punktacij samo na kraljevino.

Razvidno je iz tega, da češki zastopniki se držé vsled vsega položenja in potem značaja Dunajskih punktacij bolj defenzivno nasproti tem punktacijam. To se tudi popolnoma zlaga s taktiko glede na dosezanje zgodovinskega češkega prava; kajti, ako menijo češki zastopniki, da Nemci se pridobé za to pravo jedino na podstavi izvršene popolne narodne jednakopravnosti, Dunajske punktacije pa rušijo same po sebi in zlasti tudi po februvarski naredbi pravosodnega ministerstva, to jednakopravnost, je umevno, da je treba najprej braniti se in, kolikor možno, ubraniti se takih punktacij.

Tudi gledé na izvršbo narodne jednakopravnosti potom posebnega izvršnega zakona, sklenenega v državnem zboru, niso mladočeški voditelji popolnoma jednakih mislij; jedni so tudi tu samo za defenzivo, da bi se ne sklenilo nič, kar bi nasprotovalo ustavnemu osnovnemu členu o jednakopravnosti narodnosti in jezika vsakega naroda; drugi pa se sklicujejo na to, češ, da za dežele češke korone so veljavni specijalni zakoni za tako narodno jednakopravnost, in je zavisno jedino od vlade, da jih izvršuje in izvrši.

Kako bi pa n. pr. Slovenci prišli do narodne jednakopravnosti, o tem ima jeden najstarših in skušenejših mladočeških načelnikov ta nazor, da je možno jedne narode spraviti in utrditi s pomočjo, recimo, zgodovinskega prava, druge pa s pomočjo zjedinjenja v upravne skupine pa načelu narodnosti. Iz posebnega slučaja, iz izjave dr. Kramaŕa na posebnem shodu, je zajedno razvidno, da nekateri mladočeški poslanci gledé na Slovence ne poznajo slovenskega zgodovinskega prava ali ga vsaj ne poštevajo pri sedanji duvalistiški obliki cesarstva.

Kar pa nas je najbolj presenetilo, je bilo to, da jednemu češkemu zastopniku ni bila popolnoma znana teorija o nacijonalni avtonomiji, katero mi in drugi po slovenskih novinah razpravljamo uže od leta 1885, sosebno pa od 1886 in naprej. To kaže, in tudi druge naše skušnje svedočijo, da slovanski zastopniki se v obče preveč omejujejo na razpravljanja specifično svojih domačih teženj in zadev, ter da premalo čitajo in poštevajo teorije in razpravljanja soplemenikov slovanskih.

Ravno to, da so doslej češki zastopniki v obče prezirali ali pa nehoté prezrli teorijo o nacijonalni avtonomiji, jih dovaja do posledic, katere so konečno škodljive avstrijskim Slovanom v obče. Mladočeški prvak, katerega tu mislimo, je jako pravilno nam odgovoril, da bi analogni načrt od slovanske strani, kakor je bil Scharschmidov, dovajal do priznanja nemškega kot državnega jezika. Ali mi menimo in poudarjamo načrt v smislu narodne avtonomije, in ta načrt predpolaga, da bi se narodna jednakopravnost izvršila popolnoma za vsak narod posebe, in potem bi bilo še le možno, pa samo možno, govoriti o oportunnosti ali neoportunnosti kakega kot uradnega jezika, morda v najviših instancijah. Mi smo pokazali v osebnem razgovoru tudi na nevarnost, ki je v tem, da vlada po raznih ministerstvih rabi nemščino v vedno veči meri kot državni jezik.

No potolažilo nas je to, da tudi mladočeški poslanci zanikujejo, da bi imela vlada pravo, določevati uradni ali državni jezik, in kar se dostaje sedanjega napravljenja in vladnega nazora, vsled katerega se širi vedno bolj navzdol nemščina kot državni ali uradni jezik, tolažijo se sedanji sastopniki češkega naroda s tem, da kaj takega ne more trajati dolgo, ker je nenaravno in protiustavno, ne gledé na to, da je tudi nasprotno zgodovinskemu pravu, sosebno tudi češkemu.

V najhujšem slučaju se češki voditelji tolažijo celó gledé na punktacije s tem, da bi ne trajale večno, tudi ko bi se uzakonile v najnevarniših točkah.

Gledé na to, da nasprotniki Čehov in Slovanov v obče očitajo prvim, da sami ne vedó, kakó bi se izvršilo češko državno pravo, odgovarjajo češki načelniki, da je časa jako dovolj, da podajo poseben načrt o tem pravu: naj se pokažejo merodavni činitelji le naklonjeni izvršbi tega prava, pa pridejo tudi Čehi takoj na dan s primernimi predlogi.

Kar se dostaje zunanje politike, je pokazal govor dr. Vašatega in odobrenje tega govora od strani češkega naroda, kakó misli poslednji o primernosti te politike. Čehi sami kažejo na to, kakó so sprejeli francoske goste na češki razstavi, in dr. Vašaty je tudi na shodu Praških meščanov, povabljenih od društva Sladkovskega, kazal na zadnji dogodek Kronstadtski ter pripomnil, da vsled tega bode tudi naše cesarstvo moglo samostalniše postopati v okviru trojne zveze. Kolikor se nam je pojasnilo od najpristojniše strani, Mladočehi v obče niso nesložni gledé na nazore o zunanji politiki, in razlika se je pokazala samo v pogledu na taktiko, in to taktiko je mladočeški stranki narekovalo za velik del notranje organizovanje in utrjevanje.

Češka kraljevina je razmerno velika, pred vsem plodovita dežela; gospodarstvo vseh strok se je jako razvilo in razvija bolj in bolj. Jubilejna razstava v Pragi svedoči, da narod češki zmore mnogo na vse možne kulturne strani. To vidi, to čuti češki narod sam najbolj, in letos mu jednodušno Slovani in Neslovani in najviši krogi avstrijski priznavajo sposobnost, moč in dejansko silo, ki je v njem. Vrhu tega ima svojo zgodovino, svoje zgodovinske zasluge za celokupno državo in dinastijo, in v kulturnem pogledu more češki narod pravom trditi, da je deloval in deluje za človeško kulturo sploh poleg tega, da razkriva specijalne narodne in slovanske sposobnosti. Ni čudo, ako se mu vzbuja ponos; ni pa tudi čudo, ako ga toliko bolj boli razžaljenje in krivica od nasprotne strani. Ni čudo, ako kaže, da, kar je, je sam iz svoje moči, in da se ne ukloni pred vsakim neprijaznim vetrom.

Narod češki je prek in prek lojalen narod in ne zahteva drugega, kakor da se mu ne odteguje, kar mu pripada po zgodovinskem lastnem pravu, po zgodovinskih zaslugah, po ustavnem, za vse narode avstrijske veljavnem občem in narodnem pravu, po položenju in dejstvih njegove materijalne, fizične, kulturne in v obče duševne moči. Zastopniki tega naroda so jednako lojalni, in ako se držé tu pa tam različnih načel in iščejo različnih zaveznikov, v blagohotnosti nasproti drugim Slovanom, sosebno avstro-ogerskim sobojevnikom, so složni in jednaki.

Nazori se čistijo v načelnikih narodovih in množicah tega naroda; premnogo zadač in opravka ima tudi ta narod, da bi mogel premagati vse nakrat in v popolni jednakosti mišljenja ali tudi samo načel. Mnogo opor ima češki narod, katere bi imele veljati vsaj v pogledu na druge narode, ki se z manjšim pravom opirajo na take opore, pa jim vendar pomagajo. Mi pa trdimo in se nadejamo, da češki narod doseže lastna prava in potrebna uslovja za svoj narodni obstanek in nadaljnji razvoj kljubu zanikanju takih, sosebno zgodovinskih opor, kljubu nasprotstvom, katera ga hočejo zavirati še na dalje: narod se je povzdignil do sedanje stopinje brez dejstvene pomoči zgodovinskega prava, ž njim bode računiti nadalje še bolj, nego doslej, naj se mu odteguje še nadalje ali pa neskrčeno podeli to pravo. Ako se mu podeli, tem bolje bode za skupne državne interese; v vsakem slučaju pa ostanejo Čehi tolažba in nada tudi ostalim slovanskim narodom Avstro-Ogerske.

F. P.

O kritiki dra. Mahniča.

III.

K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

(Dalje).

d) **Gledé na bogosluženje, specijalno liturgijo ali mašo.** *ẑ) Liturgija v gorenji Italiji.* (Nadaljevanje). Iz poprejšnjega vemo, da je bila gorenja Italija ravno v IV. stoletju, torej za delovanja svetega Ambrozija politiški ločena od druge Italije in ne samo podrejena Vicario dioeceseos Galliarum, temveč vrhu tega združena specijalno z Dioecesis Galliae, torej najože spojena s pravo Galijo. Zgorej smo uže poudarjali vpliv, ki ga je v oni čas še bolj, nego dandanes državno-politiška skupnost dežel ali provincij kazala ter je morala kazati na cerkvene razmere. Zatorej je jedva misliti, da bi državno-politiška zveza prave Galije z gorenjo Italijo ne bila vplivala na poslednjo tudi v cerkvenem odnošaju, zlasti ko so isto zvezo podpirale tudi nacijonalne simpatije obojestranskega naseljenja, in je nad vse verojetno, da vsaj v neposredno z Galijo meječih škofijah gorenje Italije je bila liturgija svetega Hilarija uže udomačena, kljubu upiranju Milanskega metropol ta Mirokla, predno je bil še zasedel Ambrozij škofovsko Milansko stolico.

Poudarjali smo zgorej tudi obče priznano soglasje liturgije Španske in prave Galije, kakor tudi s pravo Galijo politiški združenih delov Germanije, tako imenovane Avstra-

zije, zajedno se zavezali, dokazati, da v oni stari dobi tudi na britiških otokih ni gospodovala druga kakor galikanska liturgija. Ako pa je gledé na liturgijo vladalo soglasje v Praefectura dioeceseos Galliarum, ki je sestavljala državno-politiško celoto ter obsezala ves *pravi* evropski zapad: kaže se misel, da bi bil hotel jedino Ambrozij ozemlje svoje jurisdikcije, katero je obsezalo jedva trideseti del velike prefekture, ločiti gledé na liturgijo, izključena toliko bolj, ko ni sam sestavil nikake liturgije, in ni za njegove dobe bilo tudi v gorenji Italiji druge, globoko čutjeno potrebo zadovoljujoče latinske liturgije, kakor pa galikanska Hilarijeva.

Zgorej smo tudi omenili 14. kanon uže v prvo polovino VII. stoletja spadajočega IV. Toletanskega koncilja, kateri zaukazuje, da v cerkvah skupne Španske in Galije se smejo rabiti jedino himni, katere sta zložila sveta škofa Hilarij in Ambrozij; in, kar je pomenljivo, se imenuje spisatelj galikanske liturgije, Hilarij na prvem mestu, Ambrozij pa na drugem. Mi vemo pa pozitivno, da uže koncem V stoletja je papež Gelazij I (492-496) takisto zložil himne, kar ni moglo biti neznano očetom IV. Toletanskega koncilja, ker cerkve velike Praefectura Galliarum je uže cesar Valentinijan III. (423-455) za časa svetega papeža Leona Velikega podredil Apostolskemu stolu rimskemu, oziroma pridružil rimskemu patrijarhatu, in to pridruženje se je izvršilo kljubu opoziciji svetega nadškofa Arleškega Hilarija, ki je izvrševal patrijarhalna prava. Ako je pa kljubu temu IV. Toletanski nacijonalni koncilj v cerkvah Španije in Galije zaukazal rabljenje himnov jedino Hilarijevih in Ambrozijevih, ne pa tudi himnov papeža Gelazija I.: dá se to najnaravniše razlagati jedino s tem, da je smatral koncilj, da naj se pri bogoslužnju, z izključenjem vseh drugih, porabljajo oni duševni proizvodi, katere so vstvarili od Boga razsvetljeni možje, ki so po rojstvu in delovanju pripadali v obredu zjedinjenim cerkvam Praefecturae Galliarum.[1]) —

[1]) Sveti Hilarij, iz imenitne rodbine Piktavske (Poitiers) v Galiji, je deloval in sklenil ondi svojo življenje kot škof. Sveti Ambrozij, rojen kot sin rimskega prefekta Arles-skega v Galiji, je deloval v cerkvenem področju v gorenji Italiji, kjer je do konca življenja zasedal škofovsko stolico Milansko.

Morebitni ugovor, da Praefectura Galliarum, sestavljajoča državno-politiško celoto, je mogla vplivati v IV. stoletju pač na vedenje svetega Ambrozija, ne pa na IV. Toletanski koncilj spadajoči v VII. stoletje, ker za čas tega koncilja niso v Španiji več gospodovali Rimljani, ampak Goti, ne more motiti naših razpravljanj uže zaradi tega, ker na rabljenje himnov odnašajoči se ukaz omenjenega koncilja dostaje se jedino cerkvenega obreda, in jednotnosti tega obreda se v skupini dežel Praefecturae Galliarum niso dotikale po Gotih provzročene zmešnjave in se niso mogle dotikati zaradi tega, ker so bili Goti do konca IV stoletja arijanci.

Sicer pa se dá gospodstvo Gotov v Španiji in Galiji najbolje primerjati z gospodstvom sosebno strahovitih Longobardov v Italiji. Vemo pa iz nam ohranjenih dopisovanj pod gotiškom jarmom trpečih in zatorej na metropolita Oglejskega naslanjajočih se škofov gorenje Italije z vstočnorimskem cesarjem Mavricijem in Mavricija s svetim papežem Gregorjem Velikim, da so v obče, zlasti pa mišljeni škofje, gospodstvo Longobardov smatrali jedino začasnim zlom, katero se dá odstraniti s cesarskimi vojnimi četami, in da

Ako kažejo nasproti vsemu temu na sedanjo Milansko liturgijo, oziroma na ohranjene stareje prepise te liturgije,[2]) in ako poudarjajo, da se ta zlaga mnogo bolj z rimsko liturgijo svetega Gregorja, nego pa z galikansko Hilarijevo: more to dejstvo najmanj škodovati resničnosti naših gorenjih razpravljanj na katero si bodi stran. Saj se naša razpravljanja odnašajo na mnogo ranšo dobo, ko dokazujejo, da se je uvedla galikanska liturgija svetega Hilarija v gorenji Italiji po svetem Ambroziju v drugi polovini IV stoletja, kakor tudi, da je trajala ta liturgija v gorenji Italiji do srede VII stoletja, v tem ko kaže celó najstarši, doslej znani prepris Milanske liturgije Canon missae in druge mnogoštevilne vklade iz rimskogregorijanske liturgije, katera se je v obče razširila še le začetkom VII stoletja v srednji Italiji, kar jo dela gregorijanski liturgiji podobno v toliki meri, kolikor se je oddaljila od stare galikanske liturgije gorenje Italije. Takó ne sodimo o sedanji Milanski liturgiji celó iz njenih najstarejih prepisov morda samo mi, temveč mnogo drugih, sosebno tudi kot kritik na liturgiškem polju znameniti Mavrinski redovnik Mabillon.[3]) Seveda se držé drugi cerkveni pisatelji, kakor Binterim in Geranger, nasprotnega mnenja, ko ne vidijo in prezirajo vklade iz rimske gregorijanske liturgije ter smatrajo poslednjo vsaj na veliko in v celoti kot ono liturgijo, katero je uvedel sveti Ambrozij v gorenji Italiji. Ali dokazi, katere ta dva drugače zaslužna raziskovalca navajata v prid svojih čudnih mnenj, so brez zgodovinske podstave ali pa so celó u protislovju z zgodovinskimi dejstvi kakor hočemo dokazati takoj.

Binterim je v svojem, zapadnim liturgijam posvečenem cenitem delu prezrl popolnoma,[4]) da neposredno Praefationi, oziroma besedam Hosanna in excelsis sledeči Canon missae, torej najvažnejši del novejše Milanske liturgije, je vzet v svoji celoti iz rimske maše, ta pa je bila sestavljena in uvedena od svetega papeža Gregorja Velikega (590-604), torej dvestoletji po smrti svetega Ambrozija. Da je prava poslednja

so se torej nadejali, da se kmalu povrne poprejšnji red stvarij, ki so ga skušali po možnosti varovati.

Taka je bila tudi v Španiji in Galiji. Globoko vkorenjene avtoritete cesarjev niso mogli Goti iztrebiti, zlasti ko sta bila klér in ljudstvo navajena videti v Gotih ravno takó, kakor v Longobardih tuje tlačitelje, vrhu tegh krivoverce, v tem ko so častili v cesarjih svoje brze osvoboditelje, zajedno povratnike staroobičajnega reda. Saj si je frankovski kralj Chlodvig, pobivši leta 507 kralja Alaricha zapadnih Gotov, izprosil še v VI stoletju od bizantinskega cesarja podeljenje patricijata nad Galijo; in še le na tej podstavi se mu je posrečilo utrditi silo dinastije frankovskih Merovingov, zajedno ustanoviti Francijo, katera je bila do obnovitve zapadnorimskega cesarstva za Karola Velikega pod trajno, vsaj nominalno cesarsko visokostjo bizantinskih cesarjev.

[2]) Jeden prepis je obsežen v delu: „Missale Mediolanense ussu et cura S. Caroli Borromaei editum 1560, recusum a Caesare Montio Archiepiscopo 1645, denuo editum 1669“. Drugi takó imenovani Pannliški prepis se je tiskom priobčil leta 1571; tudi je jeden sporočil Daniel (Codex liturg. Eccl. univ. Lipsiae 1847 tom. I.) in še jeden Binterim l. c. tom. IV. part. III.

[3]) J Mabillon Museum italicum tom. I. part. II. pag. 96—109.

[4]) Binterim l. c. rom. IV. part. III.

trditev, ki se opira na svedoštva najkompetentnišihcerkvenih avtoritet in pisateljev, utemeljimo obširno na primernem mestu; tu je dovolj kazati nato, da je le malo takih, ki se ne pomišljajo dvomiti o tej veliki zaslugi Gregorja Velikega, in da se Benterim ne šteje med te. Ravno zaradi tega pa ne moremo uvaževati njegovih mnenj, ki se odnašajo na Milansko liturgijo.

Geranger sicer v svojem, zgodovino skupnega krščanskega bogosluženja obsezajočem delu,[5]) ni nikakor prezrl blizo popolne identitete mnogokaterih delov, sosebno tudi Canon missae novejše Milanske liturgije z analognimi mesti, kakor mora sam priznavati, od svetega Gregorja sestavljene in uvedene rimske maše, ter se s tem ugodno razlikuje od Binterima. Vendar pa kljubu temu zagovarja, jednako Benterimu, mnenje, da novejša Milanska ali takó zvana Ambrozijanska liturgija se jedva znatno razlikuje od liturgije, katero je nekdaj uvedel Ambrozij. On postavlja namreč hipotezo, da Gregor Veliki je v sakramentar, ki ga je sestavil on, iz liturgije Milanske cerkve kot prve hčerne cerkve rimske, mnogo sprejel ali nalašč, da bi našla ta v rimski maši sosebno v njenih važnejših delih mnogo sorodnega; ali pa ne nalašč, ker mu je ravno Milanska liturgija ugajala pred vsemi drugimi, rimska cerkev pa je bila od nekdaj navajena, od drugih cerkev jemati najboljše.

No negledé nato, da se s samimi hipotezami, ko so te po svoji naravi brez vsake zgodovinske utemeljitve, ne dá izvršiti noben prepričevalen dokaz: je v hipotezi Gerangerjevi to zlo, da veliko zaslugo svetega Gregorja za rimsko liturgijo ponižuje blizo na ničlo, s tem pa se postavlja v nerešno protislovje z najvažnejšimi dotičnimi zgodovinskimi istočniki, sosebno z nam ohranjenim listom Gregorja Velikega, kakor tudi z jako preciznimi svedoštvi Yorškega škofa Eckberta in papeža Hadrijana I iz VIII stoletja, potem z znanim cerkvenim pisateljem Walafriedom Strabonom in dijakonom Ivanom (životopiscem svetega Gregorja Velikega[6]). Proti mišljen hipotezi v ostalem pa govoré tudi vsi drugi poznejši dogodki katere smo prisiljeni ravno zaradi tega tukaj navesti antici pando, in ker so pred vsem prikladni, da pojasnijo v obče formalno stran stare liturgije gorenje Italije.

Uže zgorej nam je bil na mislih Carolus Martellus Maior domus, nad Galijo in zapadom Germanije gospodujoče frankovske kraljeve dinastije Merovingov; ta je iztrgal iz šibkih rok kraljevo oblast, jo izvrševal po svoji razsodnosti in jo med drugim izrabljal tudi v pritiskanje na cerkvenem polju nepokorne galikanske cerkve; z druge strani pa, da bi pomiril s tem provzročeno razburjenost duhov, ni opustil ničesar, da bi se prikupil papežem, katere so hudo stiskali Longobardi, in nezadostno podpirali bizantinski cesarji. To nevarno, vsekakor nenaravno stanje frankovskega kraljestva je po smrti Karola Martella trajalo dalje, se je celó poostrilo, potem ko je bila njegovemu sinu in nasledniku pripadla kraljeva korona zavolje nesposobnosti odstavljenega poslednjega merovinškega kralja Childericha. Odstavljeni kralj, kakor se ume samo po sebi, je imel svoje pripadnike, kateri bi bili utegnili postati Pipinu lehko nevarni gledé na razdraženje, katero je gospodovalo med klerom in ljudstvom; temu je torej moralo biti še mnogo bolj, nego njegovemu pokojnemu očetu do tega, da si zagotovi pred vsem naklonjenost rimskega Apostolskega stola.

Prilike zato ni nedostajalo, kajti stiskanje papežev po Longobardih pokazalo se je kot kroniško zlo, katero je naraščalo bolj in bolj, in katero odstraniti je bila pač prikladna moč frankovskih kraljev. Pipin pa je menil, da se mu n izkazati samo zaščitnikom rimske cerkve, temuč zajedno dobrotnikom in razširjevalcem obreda rimske cerkve v svoji kraljevini. Kajti v prepisih galikanske liturgije iz one dobe zapaziš bolj ali manj uže vpliv rimsko-gregorijanske liturgije,[7]) in je sredi VIII stoletja Chrodegang, jeden iz malega števila Pipinu odkrito pripadajočih škofov, rimsko bogosluženje, s katerim se je seznanil ob svoji prisotnosti v Rimu, in katero se mu je prikupilo, dejanski uvedel v svoji katedralki v Metzu.[8]) Ta poskus, kakor se kaže, se pač ni izvršil popolnoma gladko, ko je bil Pipin prisiljen, porabiti prisotnost od Longobardov stiskanega papeža Štefana II na svojem dvoru, da bi dosegel avtorizacijo za odstranjenje galikanskega obreda z rimskim.

No papež Štefan II je bil sicer hujše, nego kateri koli njegovih prednikov, stiskan od Longobardov, proti katerim e mogel izdatne pomoči pričakovati jedino še od Pipina; ni se torej obotavljal Pepina in njegove sinove pomaziliti v kralje, zajedno pozdraviti jih kot patricije, torej zaščitnike Rima. Na strogo cerkvenem polju pa je kljubu temu pokazal tudi nasproti Pipinu ono neupognenost, katera se pravom občuduje pri mnogih rimskih papežih. Kakor kažejo karolinške knjige,[9]) ni se najskrajnejše stiskani papež dal pridobiti za sankcijo od Pipina namerjanega, globoko posezajočega ukrepa, temveč se je omejil na to, da je odobril samo uvedenje rimskega cerkvenega petja (modus psallendi), kateri se je bil prikupil v obče, kakor so mu zagotavljali. To omejenje samo na modus psallendi pa ne sledi jedino iz naznačenj karolinških knjig, ampak tudi iz poznejšega vedenja omenje-

[5]) Institutions liturgiques par Dom. Geranger Au Mans Paris 1840 tom. I. pag. 196 sq.

[6]) Ta svedoštva najpristojnejših cerkvenih avtoritet in pisateljev navedemo na primernem mestu in pojasnimo po potrebi.

[7]) Od Mabillona v Bobbionskem samostanu, torej v gorenji Italiji najdeni, VIII. stoletju pripadajoči in v učenem svetu pred vsem po imenu „Missale Francorum“ znani liturgiški kodik obseza celó uže rimsko-gregorijanski Canon missae le z majhnimi razlikami. Ta Missale poštevajo nekateri učenjaki, kakor na primer Ebrard (dogmat svete Večerje pag. 377 sq.) kot prototip na zaukaz Pipinov izvršenega predelanja stare galikanske liturgije po vzoru rimsko-gregorijanske. Mi pa imamo vzrok misliti, da je dal ta Missale napraviti še le Karel Veliki, da bi ga uvedel specijalno v gorenji Italiji, kjer so se hudo upirali po njem zaukazanemu uvedenju čisto rimske liturgije. K temu se povrnemo bolj spodej.

[8]) Paulus Diaconus apud Duchesne Hist. Franc. tom. II. pag. 204.

[9]) Contra Synodum Graecorum de imagin. lib. I. Prim. Geranger l. c. tom. I. chap. X. not. A.

nega papeža in njegovih naslednikov na rimskem Apostolskem stolu, katero vedenje se dá dokazati.

Papež Štefan II ni poslal kralju Pipinu morda svečenikov, ampak. kar je značljivo, jedino dvanajst pevcev.[10]) Štefanov neposredni naslednik papež Pavel I je pisal Pipinu, da redovniki, katere je njegov brat, Remiški (Rheim) nadškof Remedius, poslal v Rim, da bi se naučili rimskega cerkvenega petja, so izročeni najboljšemu nadzorstvu, ne da bi se dotaknil drugih obrednih zadev.[11]) Od istega papeža je Pipin pozneje dobil več knjig, med temi pa ni bilo nobenega gregorijanskega sakramentarja, ampak poleg Dialektike Aristotelove in dela Dionizija Areopagite, kakor tudi geometrije, ortografije in gramatike, kar je jako značljivo, še dve knjigi, ki ste bili v najoži zvezi s cerkvenim petjem, zlasti jeden antiphonar in responsal, ne da bi se list, ki je spremljal pošiljatev, odnašal na druge predmete obreda.[12]) Še Karolu Velikemu, kolikor vemo mi, ni se poslal drug list, ki bi se dotikal obreda, kakor list papeža Hadrijana I; kateri list se pa tudi, po svedoštvu karolinških knjig l. c., odnaša jedino na cerkveno petje (ordo psallendi), oziroma obseza opomin, da naj se, po zgledu njegovega prednika Pipina, nadaljuje uvajanje rimskega cerkvenega petja.

Seveda, celó to uvedenje se Pipinu nikakor ni posrečilo, kakor svedoči uže zgorej omenjeni papeški list, ker je bil upor občneji. Še leta 787, ko je bival Karol Veliki v Rimu, se je unel med frankovskimi in rimskimi pevci prepir o prednostih galikanskega cerkvenega petja, kateri so poudarjali prvi pred rimskim cerkvenim petjem.[13]) Karol Veliki bil je torej prisiljen, sosebno redovnikom strogo zaukazati na uvedenje rimskega cerkvenega petja odnašajoči se ukaz kralja Pipina, in ta opomin utemeljiti s tem, da je potrebno odstranjenje galikanskega cerkvenega petja v namen, da se povrne popolno jednoglasje z rimskim Apostolskim stolom, kakor tudi, da se obvaruje mirno soglasje svete cerkve Božje.[14])

Tako motivovanje je kazalo uže naprej, da se Karol Veliki ne zadovolji z odstranjenjem galikanskega cerkvenega petja z rimskim cerkvenim petjem; kajti, ako je bila po njegovem čudnem mnenju uže razlika galikanskega od rimskega cerkvenega petja prikladna, rušiti harmonijo med rimskem Apostolskim stolom in cerkvami trojih Galij, torej se je morala odstraniti v varovanje mirnega soglasja v sveti cerkvi Božji: moralo je to toliko bolj veljati o drugih bistvenih različnostih, katere so bile med rimsko in ostalimi cerkvami evropskega zapada. Dejanski, Karol, potem ko je bil kot prvi rimsko-nemški cesar prišel do obilosti poprej jedva sanjane oblasti, ni se omejil na odstranjenje galikanskega cerkvenega petja, sosebno ko se mu to odstranjenje z večine ni bilo posrečilo kljubu svojemu prenergičnemu posezanju ali, bolje, ravno zaradi takega postopanja,[15]) in je to bilo le preveč pripravno, povečati njegovo antipatijo proti institucijam galikanske cerkve. Njegovi načrti so bili mnogo obsežniši; on je namerjal iz političkih razlogov galikanski obred v svoji državi popolnoma nadomestiti z rimskim obredom, in kaže se, da je smatral to v svoji lastnosti kot rimski cesar celó za svojo dolžnost ali častno stvar.

S to namero si je cesar Karol izprosil od papeža Hadrijana I jeden eksemplar gregorijansko-rimskega sakramentarja ali misala, kateri se mu, kakor naravno, ni mogel odreči, in mu je bil poslan po opatu z imenom Ivan.[16]) V posesti tega misala, pomnoženje katerega je bilo zavisno jedino od njega, je začel Karol, ne da bi se dalje brigal za mnenja rimskega Apostolskega stola, v raznih pokrajinah svoje države, kjer je vladal galikanski obred,, s silo uvajati rimski obred z njemu lastno brezozirno energijo, ko je silil

[10]) Chronicon San-Gallense lib. I. cap. X.

[11]) Labbai Conc. tom. VI. pag. 1688.

[12]) Pauli I. Epist. XXV. Apud Gretserum. Prim. Geranger l. c. tom. I. pag. 248.

[13]) Caroli M. vita per monachum Engolicmen. Apud Duchesn. Hist. Franc. tom. II. pag. 75.

[14]) Dotično mesto v kapitolarju se glasi: „Monachi ut cantum romanum pleniter et ordinabiliter per nocturnale et graduale officium peragant secundum quod beatae memoriae genitor noster Pipinus rex decretavit, ut fieret, quantum gallicanum cantum tulit, ob unanimitatem apostolicae sedis et sanctae Dei ecclesiae pacificam concordiam". (Baluzii capitul. Prim. Geranger l. c. tom. I. pag. 247).

[15]) Galikansko ali od Karola Velikega naprej, dasi nepravilno, tudi ambrozijansko, se imenuje ono cerkveno petje, katero je zasnovano na antifonskem ali tropariškem petju, oziroma na štirih, pozneje osmih glasbenih vrstah grške cerkve. in katero je bilo prvotno običajno v vseh cerkvah Zapada, torej tudi v rimski. To cerkveno petje pa je sveti papež Gregor Veliki uravnal primerno geniju Rimljanov in uvedel v srednji Italiji, v tem ko je ostali, od IV. stoletja v veliki prefekturi trojih Galij politiško združeni Zapad Evrope ostal pri svojem starem, tekom časa le neznatno spremenjenem cerkvenem petju.

Zatorej so odtlej do cela pravilno razločevali med cerkvenim petjem (modus psallendi) Ecclesiae Romanae in cerkvenim petjem Ecclesiae Galliarum. Razloček vendar prav za prav ni bil velik, in po Pipinu in Karolu Velikem izvrševano odstranjevanje galikanskega z Rimskim cerkvenim petjem je bilo najmanj prikladno, hudó škodovati cerkvenemu obredu trojih Galij. Zadača torej, katero sta si bila postavila navedena drug drugemu sledeča vladarja, ni bila težavna, ako bi onadva ne bila zaukazala naglega iztrebljenja galikanskega cerkvenega petja, ampak bi se bila zadovoljila s položnim uvajanjem rimskega modus psallendi po času in okolnostih.

Jedino nepotrpežljivost, kakor se to dogaja pogostoma, je zavirala oba oblastnika, da bi svojemu vstrajnemu stremljenju zagotovila popolen vspeh, česar pa v ostalem ni obžalovati katoliški cerkvi. Jako prijetno galikansko ali ambrozijansko cerkveno petje se je ohranilo do današnjega dne ne samo v gorenji Italiji, ampak tudi v Franciji in kolikor toliko tudi po vsem katoliškem svetu, specijalno tudi v našem cesarstvu, ko se nekateri v Franciji ustanovljeni duhovni redovi, na primer tudi pri nas dovolj razširjeni red premonstranskih regulovanih korarjev, v svojih cerkvah še vedno poslužujejo tega petja.

Poslednja okolnost podaje pa zajedno nadaljnji dokaz zato, da je poštevati stari izraz „cantus Gallicanus" in še le od začetka srednjega veka nahajajoči se izraz „cantus Ambrosianus" kot jednakega pomena, da se torej v stari dobi cerkve gorenje Italije od cerkve prave Galije niso čisto nič razločevale tudi gledé na modus psallendi.

[16]) Duchesne Hist. Franc. tom. III. pag. 798.

kler z grožujami in hudimi kaznimi, da naj ne opusti samo galikanskega cerkvenega petja, ampak sežge tudi za bogoslуženje rabljene galikanske knjige.[17]) Te knjige galikanskega bogoslуženja, katere so se imele sežgati, zaznamuje pa Durandus, kakor uči gorenji citat iz njegovega dela, izrecno kot „libros Ambrosiani officii“; to poročilo zaslužuje torej prav posebno pozornost, kakor se na to, kolikor vemo mi, ni obračala, zlasti ko podaje to poročilo Doctor resolutissimus, ki je bil natanko poučen vsled svojega položenja in svojih ozkih odnošajev k papežem, ki so v ono dobo bivali v Avignonu, in je torej v tem poročilu kakoršna si bodi površnost izključena celó v izraženju.

Ako si torej ogledamo pobliže to poročilo, po katerem je cesar Karol silil kler ne morda samo v gorenji Italiji ampak v različnih pokrajinah svoje razprostranjene države, da naj odstrani Cantus gallicanus in istodobno sežgé tudi libros Ambrosiani officii[18]): sledi iz istega pred vsem, da je z jedne strani vladalo galikansko cerkveno petje tudi v gorenji Italiji, da torej tudi še za časa Duranda (v XIV stoletju) ni bilo nikakega razločka med galikanskim in ambrozijanskim cerkvenim petjem, in da z druge strani je hotel Durandus pod izrazom „libros Ambrosiani officii“ v obče razumeti ne morda samo v gorenji Italiji rabljenih, ampak v raznih provincijah rimsko-nemškega cesarstva sploh, bivše običajne galikanske cerkvene knjige,[19]) poslužil pa se je izraženja, nastalega še le od Karola Velikega, ko so se bile v XIV stoletju mešane cerkvene knjige, katere so v Franciji polagoma prišle v veljavo, uže bolj, nego Milanske, približale knjigam, v rimski cerkvi običajnim. Ako bi bil hotel Durandus pod izrazom „libros Ambrosiani officii“ razumeti jedino v gorenji Italiji običajne bivše cerkvene knjige, bil bi razločeval med klerom gorenje Italije, ki ga je silil cesar Karol k razširjanju cerkvenih knjig, in klerom ostalih pokrajin, katerega ni silil k temu, v tem ko je vendar, kakor smo videli, ravno nasprotno resnica.

(Dalje pride.)

[17]) Dobro poučeni in v cerkvi zaradi svojega bistroumja, ker je bil sposoben reševati najtežavniše zadače, kot „Doctor resolutissimus“ poznani dominikanec (od 1318 škof v Puy-u in od 1326 škof v Meaux-u) Gulielmus Durandus je to sporočil z naslednjimi besedami: „Clericos minis et suppliciis per diversas provincias coegit, ut cantum gallicanum abrogarent et libros Ambrosiani officii comburerent“. (Lib. V. cap. 2).

[18]) Ne moremo je zabresti, ako trdimo, da je to drastično postopanje, z jedino izjemo srednje Italije, s katero je Karol takisto ravnal kot s celoskupnim delom svoje države, zadelo vse ostale provincije, ker je šlo za odstranjenje starega galikanskega z rimskim obredom, rabljenje poslednjega pa je bilo za one dobe omejeno še blizo na srednjo Italijo.

[19]) Vsekakor so v tem vendar razumel tudi v gorenji Italiji rabljene cerkvene knjige, in ta okolnost, katero nam je še zdolej pojasniti pobliže, je zaradi tega važna, ker dokazuje, da stara Milanska liturgija ni mogla obsezati iz gregorijansko-rimske mnogih vklad, katere, kakor rečeno, kaže sedanja. Ako bi bila stara liturgija gorenje Italije obsezala one mnogotere vklade, sosebno ves rimski Canon missae, bi ne bil Karol Veliki imel povoda, da, kljubu svoji gospodovalnosti tudi na cerkvenem polju, ne imel bi bil poguma, dati sežigati knjige, v svojem bistvu obsezajoče rimsko liturgijo.

СЛОВО ОД МЛАДОСТИ. — ПРОЩАНІЕ СЪ МОЛОДОСТЬЮ.

(Из поэзій др. Фр. Прешерна).

Днїй моих лѣпша половица кмало,
Младости лѣта кмалу сте минжле;
Родила вы сте менѣ цвѣтя мало,
Ше тега ржжце сж сѧ кой осуле;
Ле рѣдко упа солнце іе сіяло,
Вихарьев ыазѧ сж погжсто рюле;
Младост! вендер по темней твоей зари
Срце бридко вздыхуіе: Бог тѧ обвари!

Окусил згода сем твой сад спознанье!
Веселя докай струп иегов іе вморил;
Сем звѣдел, да вѣст чисто, добро дянье
Свѣт занѣчвати сѧ іе заговорил;
Любезен звѣсто найти, кратке санье!
Збѣжале сте, ко сѧ іе ден зазорил;
Мждрост, правичност, ученост, дѣвица
Брез дот жалвати видѣл сем самица.

Сем видѣл, да свой чоли по сапѣ срѧчѧ,
Комур совражна іе, застонь обрача;
Как вѣтер ыѧ наспроти тему влѣче,
Когар іе в зыбли видѣла берача.
Да ле патица да имѧ словаче,
Да чловѣк толико веля, кар плача;
Ле то сем видѣл числати мей нами,
Кар ум слѣпи гольфіями, лежами.

Моихъ дней половина золотая,
Младые годы! Скоро вы летѣли,
Летѣли, мало мнѣ цвѣтовъ рождая;
И тѣ цвѣты тотчасъ же всѣ блѣдиѣли;
Надежды рѣдко лучъ сіялъ лаская,
Но бури часто гнѣвныя ревѣли.
Все-жъ, молодость, за темною зарею
Твоей тоскую я, Господь съ тобою!

Прерано я вскусилъ твой плодъ, познанье!
Твой ядъ всю жизни радость отравляетъ:
Я зрѣлъ, что совѣсть, доброе дѣяніе
Свѣтъ, какъ по заговору, презираетъ;
Надежную любовь найти — желанье
Мечты, что въ польдень жизни исчезаетъ;
Ученость, мудрость, правду сиротами
Считаетъ міръ и безприданницами.

Я видѣлъ, что свой челнъ по вѣтру счастья,
Кому оно врагъ, направлялъ напрасно;
Кто въ колыбели нищъ, того ненастья
Вихрь будетъ бить всю жизнь ужасно.
Алтынъ лишь купитъ намъ любви, участья.
Цѣна намъ — съ нашимъ кошелькомъ согласна.
Я видѣлъ, то лишь цѣнится межъ нами,
Что умъ слѣпитъ плуней, обманомъ, лжами.

Те видѣт, грѣ̀ѣ видѣти напаке,
Іе срцу ране всѣкало кравве;
Младости ясност вендер мысли таке
Си кмалу из срца споди ни главе;
Градове свѣтле зида си в облаке,
Зелене трате стави си в нущаве,
Повсѣд веселе лучицѣ прижига
Ієй уп гольфивый, кій из стиск ієй мига.

Не мысли, да дых прве сапце бѣде
Однесел то, кар мысли сѣ створяле;
Позабі кой несрѣч престаных шкоде
Ин ран, ки сѣ сѣ комай зацѣлиле.
Доклер, да смо брез дна полнили сѣде,
Зуча нас в старших лѣтых часов силе; —
Зато младост! по темней твоей зари
Срце вздыхвало бѣ ми: Бог тѣ обвари!

Ламурскій.

Такихъ и худшихъ торжество явленій.
Душѣ было младой ударъ кровавый.
Но долгихъ по такимъ дѣламъ сужденій
Не любятъ ясной молодости нравы.
Она на тучахъ рядъ златыхъ строеній
Въ пескахъ возводитъ свѣжія дубравы,
Вездѣ себѣ міръ строитъ лучезарный,
Надеждѣ вѣря и въ бѣдахъ коварной.

Но чуетъ, что одно бурь буновенье
Все разнесетъ, что думы сотворили.
Несчастій забываетъ пораженье
И раны, кои только что зажили.
Пока лѣтъ старшихъ не внушитъ ученье,
Намъ, что въ суда безъ дна мы воду лили.
Однако, младость, за твоей зарею,
Хоть темной, я грущу. Господь съ тобою!

Лавренцій Лѣсковецъ.

СЕЛЬСКІЙ ВЕЧЕРЪ.

Солнышко заходитъ и темнѣетъ день;
Отъ горы упала на селенье тѣнь;
Лишь церковный куполъ солнцемъ озарёнъ,
И открыта церковь и несется звонъ.
Ко́локолъ къ вечернѣ христіянъ зоветъ;
Завтра воскресенье, отдыхъ отъ работъ,
И услыша въ полѣ колокола зовъ,
Селянинъ къ селенью ужъ погналъ воловъ.
А въ селеньи церковь вся полна людей,
И блеститъ огнями множество свѣчей;
Свѣчи трудовыя ярче звѣздъ горятъ,
И молитву люди въ простотѣ творятъ

Жуковскій.

1. *Лишь* = только, le, samo. — *Звонъ*, zvonjenje; — ко́локолъ, zvon; — *вечерня*, večernice; — *зовъ*, klicanje; *селянинъ*, seljak, kmet. Селò — vas s cerkvijo; дерéвня, vas bez cerkve.

2. Nekateri samost. m. sp. imajo v mn. à; ti so: колоколà, повáрà (kuharji), кучерà, писаря (писарь), лѣкаря (лѣкарь, zdravnik), городà (гóродъ, mesto), лугà (logi), берегà (бéрегъ, breg) округà (óкругъ, okrog), глазà (oči), порà, голосà (гóлосъ, glas), колоколà (кóл., zvon), вѣкà, вечерà, годà in годы (leta), волосà (lasje), учителя in учители, доктора, офицера in офицéры.

Dalje pomni: хлѣба — žita, хлѣбы — hlebci; цвѣта, barve цвѣты, cvetice, мѣхà (kože), мѣхи, kovaški ali v orgljah, образà, sv. podobe, óбразы, podobe sploh, vidi.

Pomni: V ruskem je rod. v moškem in ženskem spolu v *množini jednak* s toživnikom. Онъ пасётъ воло́въ и овцѣ; v jednini pa le v moškem, seveda v obeh številih le pri živih predmetih.

Х—мъ.

ФРАНЦЪ ЛЕВСТИКЪ.

Мартинъ Керпа́нъ.

Народный разсказъ.

Переводъ съ словенскаго **М. Хостника.**

VII.

Царица, до сихъ поръ, не могла забыть, что Керпанъ срубилъ ея любимую липу у каменнаго стола; поэтому она и не присуствовала тутъ; она подслушивала за дверью, какъ это вообще принято у любопытныхъ женщинъ. Услыхавъ, что цесарь предлагаетъ Керпану дочь, она немедленно вышла и сердито закричала: „Никогда я этого не допущу; липу ты мою срубилъ, но дочери я тебѣ не отдамъ. Любезный мой супругъ! у тебя, должно быть, голова не въ порядкѣ. Извини, но ты говоришь несообразныя вещи. И вамъ-то стыдно, господа дворяне! Вы дворяне, а васъ мужики должны выручать. Не будь вы такіе трусы, и понынѣ моя липа была бы цѣла, а государству не угрожалъ-бы врагъ. Да, съ тѣхъ поръ, какъ мужчины обабились — дура та изъ насъ, которая выходитъ замужъ. Керпанъ! правда, ты спасъ государство; столицу нашу тоже спасъ. За это ты получишь бочку вина въ пятьдесятъ ведеръ, сто пять ситныхъ хлѣбовъ,

двадцать барановъ и сорокъ-восемь окороковъ. Но слушай хорошенько: все это ты вези съ собою домой; ни здѣсь, ни въ дорогѣ не смѣй продавать ничего. Когда ты будешь въ Холмѣ, то дѣлай, что тебѣ угодно. И такъ какъ здѣсь, у насъ ты перевелъ всѣхъ Бердаусовъ, то не дурно-бы, если-бы ты поскорѣе собралъ свои пожитки и отправлялся во свояси. Кланяйся тамъ отъ меня всѣмъ, особливо женѣ старшины".

Сказавъ это, царица удалилась въ свои покои. Всѣмъ господамъ сдѣлалось ужасно стыдно. Еще бы! какъ ената то ихъ отдѣлала! Керпанъ нахмурился, словно дождливый осенній день; изъ подъ сердитаго лба глаза сверкали, какъ молнія, а надъ ними, точно двѣ метлы, торчали брови. И жутко-же сдѣлалось всѣмъ вокругъ него. Даже цесарь, повидимому, струсилъ — самъ цесарь! Но такъ какъ они съ Керпаномъ были большіе пріятели, то пріободрившись, онъ сказалъ:

— Керпанъ, успокойся! мы съ тобою поладимъ.

Керпанъ его не слушалъ; онъ взвалилъ на правое плечо свой липовый толкачъ, на лѣвое топоръ, подошелъ къ двери и сказалъ:

— Знаете что? прощайте! Не поминайте лихомъ!

Сказавъ это, онъ взялся за щеколду, чтобы уйти.

Цесарь бросился за нимъ:

— Подожди-же! говорилъ онъ. Дай поговорить съ тобою. Господи Боже мой! развѣ ты не мужчина?

Керпанъ остановился и возразилъ:

— Что? Думаете, что я не наслушался здѣсь еще вдоволь? Уши вянутъ. Старъ я, чтобы вы мною подметали. Кто за мной послалъ карету? Мнѣ ваша Вѣна не нужна, а я понадобился Вѣнѣ; теперь же вотъ какъ вы со мною поступаете! Даже хлѣбомъ и виномъ попрекаете, точно Христа ради кормили. Нѣтъ на свѣтѣ ничего хуже этихъ попрековъ. Не хочется дать — не давай. И кто-бы подумалъ, что исторіи съ этой липой не будетъ конца краю, точно это деревцо вмѣсто Бога вамъ было? Такое дерево выкопаешь въ любомъ лѣсу, Керпана же не найдешь за всякимъ угломъ, и не въ каждомъ царскомъ дворцѣ есть Керпанъ, слава тебѣ Господи! Подарки ваши такіе, что ими воспользоваться невозможно, точно кошкѣ привязали мышь къ хвосту: кружится, кружится, а мыши всетаки не достанетъ. Пятьдесятъ ведеръ вина, сто пять хлѣбовъ, двадцать барановъ и сорокъ окороковъ — этакое добро дѣйствительно не пустякъ; но на что оно мнѣ? Продать нельзя, а таскать все это домой также немыслимо. Но я сдѣлаю то, о чемъ и во снѣ никто не думалъ: натаскаю досокъ на дворъ; если не хватитъ, то бѣда деревьямъ, — всѣ посрублю, будь это липа или другое что, у каменнаго или у деревяннаго стола — все равно. И сдѣлаю я посреди двора бесѣдку и буду лежать въ ней пока въ бочкѣ будетъ мокро и пока будетъ чѣмъ закусывать. Но вотъ что я вамъ еще скажу: если снова какой-нибудь Бердаусъ явится въ Вѣну: пошлите тогда хоть вашу дочь за мною — которая, кстати сказать, мнѣ ни чуточку не нравится — и тогда увидите, кого приведете изъ Краины. Я не думалъ сказать вамъ ни слова, но такъ какъ вы сами пристали ко мнѣ, то ужъ, пожалуйста, не взыщите: съ кѣмъ спорю, того медомъ-сахаромъ угощать не стану. Что ни на есть хуже и ядовитѣе слова под, беру. А затѣмъ — прощайте.

Цесарь сказалъ:

— Мартинъ, обожди немножко; экой суетливый! Такъ ты изъ моего дома не уйдешь, ей Богу не уйдешь. Вѣдь хозяинъ тутъ я.

Керпанъ отвѣчалъ:

— Каждый человѣкъ таковъ, какъ его Богъ создалъ если не кривой, то косой или горбатый. Мое поведеніе вамъ не по вкусу, это я вижу. Слѣдовательно, остаться у васъ не могу и не хочу. Нашъ братъ не назойливъ, да и жить съ нѣмцами мнѣ не по нраву. Кромѣ того, моя кобылка не привыкнетъ къ сухому сену, дома она пасется въ лѣсу, а въ пути — воздѣ дороги.

(Продолженіе будетъ).

K zgodovini ruskega „Martina Kerpana"

(Pismo k uredniku.)

Veliko zadoščenje sem čuvstvoval, ko sem videl, da se tiska moj prevod Levstikovega Martina Kerpana v „Slov. Svetu"; ta radost se je uveličila ali povečala, ko sem čital recenzijo prevoda, ki jo je podal tak temeljit poznavalec ruskega jezika in literature, kakor globokočislani prof. dr. Celestin. Veseli me, da sem postavil nepozabljivemu Levstiku stalen, da-si skromen pametnik v ruskej literaturi in izpolnil takó dolg pijetete k najbolj slovenskemu iz vseh slovenskih pisateljev, katerega dobri nauki o slov. pisavi ostali so mi na vselej v pameti.

Naj pa mi bode dovoljeno postopiti po latinskej poslovici „meminisse juvat“ in soobčiti, v karakteristiko te ali druge skupine slovenske, nekatere podrobnosti, ki so zvezane z ruskim prevodom Levstikovega umotvora.

Ko je g. Čudinov, urednik-izdajatelj „Panteona Literatury“, objavil mi, da bode „Martin Kerpan“ natisnen, pomestil sem jaz v „Slov. Narodu“ vabilo, kjer sem poudarjal, kakó naj znanimo Ruse s Slovenci, in vabil, da se oglasi veliko število Slovencev na ta ruski prevod, da se bode mogel natisniti posebe. To je bilo pred *nekaj leti*, ravno takrat so se nabirali doneski za Levstikov spomenik v Velikih Laščah; objavil sem, da čisti dohod od prodaje ruskega „Martina Kerpana“ pojde na ta spomenik. Dohod za spomenik sem si obetal tem veči, ker sem hotel, kakor to znajo oni, katerim sem pisal po tem povodu, svoje nagradne odteže (500) podariti odboru za nabiranje doneskov. Mečtál sem, da bodo Slovenci, se ve da oni, ki Levstika niso *grizli*, ne živega ni mrtvega, ponosni, da se prevede ta tipična slovenska povest na ruski jezik; da bodo veseli, da se je našel človek, ki želi dokazati, da imajo tudi Slovenci kaj dostojnega v svojej literaturi. Dalje, bil je to *prvi* prevod slovenske proze na ruski jezik.

Z menoj bi ne imel nihče opraviti, kajti „Nar. Tiskarna“ je z velikim veseljem bila pripravljena, nabirati naročnike. Urednik „Slov. Naroda“ je sam opozoril na moje vabilo — vsa čast in lepa hvala njemu in narodnemu zavedenju!

Nadejal sem se, da bode naročnikov jako mnogo; prvič, mislil sem, da bode zanimalo vsakega Slovenca, ki zna čitati po ruski, videti, kak je „Martin Kerpan“ v ruskej obleki; vdrugič pa je kakih 15 ali 20 kr., katere bi stal jeden odtis, tak kapital, ki ga premore vsak Slovenec, in nadejal sem se, da bodo bolj „premožni“ jemali cele desetke eksemplarov in razdajali jih dijakom in na Levstikovej slavnosti. Predpolagal sem tudi, da obila naročba obodri mene, znaniti Ruse še dalje v proizvedenju slovenske literature, in da ta proizvedenja črez Rusijo najdejo pot i v zapadno Evropo, ki se poslednja leta tako pridno uči ruskemu jeziku.

No — „mečti! mečti! gdě vaša sladost?“ „Martin Kerpan“ v ruskem prevodu „vo svojà priide i svojà jegò ne prijaša“

Z naročniki je bilo tako-le:

S *Kranjskega*, kjer je *stolica* „Slovenije“ (da-si *ne zjedinjene*), oglasila sta se *dva svečenika*, seveda z dežele, vsak na 10 odtisov.

Posvetnjaka — **nobenega!** ni „starega“, ni „mladega“, ni bogatega, ni bednega.

S *Štajerskega jeden* selski *svečenik* na 15 odtisov.

S *Hrvatskega* ranjki prof. J. Francelj na 30 odtisov, in dva posvetna znanca iz Zagreba.

To so vsi naročniki, ki so se oglasili s pismi naravnost pri *meni*, v Rusijo.

V „Narodnej Tiskarni“, ki je tako dobrohotno bila pripravljena sprejemati naročnike, ni se oglasil — *nihče!* Črez nekaj mesecev posle mojega vabila soobčil mi je takratni faktor g. Drag. Hribar to izvestje, pri čemur je ponudil, da njemu pošljem kakih 200 odtisov. češ da jih morda vendar speča.

Ko bi jaz za-se iskal v tem prevodu *le jeden* krajcar, razumel bi, da mi morejo ne privoščiti ga; no ves dohod bil je namenjen Levstikovemu spomeniku, ki takrat *ni še* bil postavljen, in za kateri se je nabiralo.

Ob času Puškina 50letnice odpravil je g. Suvórov po mojej prošnji in mojem jamstvu 150 odtisov Puškina v Ljubljano, torej ljudje, ki priznajo potrebnost „duhovne zveze“ z Rusijo in potrebnost izučenja ruskega jezika *bili* so takrat. Kam so se deli? Kerpana bi se za take denarje poslalo ne 150 odtisov, no najmanj 2000.

Jasno mi je, da se stranka, ki se je pri samem imenu Levstika vselej prekrižovala, kakor pred imenom Belcebuba, ni mogla naročiti; ona je ostala verna svojemu „principu“, ostala je dosledna. Greh bi bilo očitati jej njeno preziranje ruskega „Martina Kerpana“.

No neumevno je in razžaljivo za spomin Levstika ignoriranje druge stranke, stranke, ki je nedavno kot taka likvidovala svoje operacije. Njej se je z druge strani očital panslavizem, rusofilstvo in vse take stvari, ki v očeh onih, „iže vo vlasti sutь“, jednega mogo uniziti, drugega pa na račun onega povisiti.

Fakt, kateri objavljam sedaj, dokazuje, koliko osnovanja imajo vse te insinuacije, kako nezaslužene so, in kolika „mala fides“ tiči v njih.

V naročbi na ruskega „Martina Kerpana“ uvidelo se je dejstvije, ki je lehko neprijetno rusofobom, in to je bilo dovolj, da se ni naročil *nihče*. Kje je tu moški pogum, kje sile in neomajljivost prepričanja? Dosledno, preverjenja ni nobenega!

Kam je dovedel ta rabski strah, ki se je za poslednja leta zdelal kriterijem nekdaj tako neustrašnih, pogumnih in na pogled jeklenih značajev? Videant consules!

Prof. M. Hostnik.

Ruske drobtinice.

Съ міру по нитки, голому рубаха.

Tako zvana bernska mednarodna konvencija bode sprejeta ruskimi železnicami na korist ruskega izvoza. Ta, 2. okt. 1890. leta podpisana konvencija o mednarodnem prevažanju tovarov po železnicah, bila je gledé Rusije odobrena sedaj carom.

Družba nemških kapitalistov odločila je kupiti dva velika gozda v ljublinski guberniji, da potem ustroji stekleni zavod in tvornico za fajans (pol. porcelan). Torej Nemci počasi tudi v tem napredujejo v Rusiji. Dopisnik „Гражданина“ pripoveduje, kako so

sirote Nemci v kratkem času postali — milijonarji, da pa sedaj ne pojde tako, ker vlada morda prepové Nemcem nakup zemljišč. Isti dopisnik trdi, da mu je dejal sam tak razbogatevši Nemec, da bi on, ko bi bil na mestu ruske vlade, prepovedal Nemcem kupovati zemlje.

Na Nemškem se je začela nova agitacija proti Rusiji. Dolže jo, da kakor Amerika tudi Rusija postopa neprijateljski v kupčijskih zadevah. Zato mislijo, da bi upotrebili petrolej in žito, t. j. predmeta, katera Nemci kupujejo od Amerikancev in Rusije, pa bi kupovali od tega, ki bi Nemcem in njihovim tovarom dal več prednosti.

Zakon od 14. marca 1887 prepoveduje inostrancem, da bi bili ravnatelji itd. tvornic in podobnih zavodov. Modri tujci pa se za ta zakon *ne* menijo dosti. Imenujejo ruskega podanika ravnateljem, četudi nima nikakega opravka kot ravnatelj, in potem mirno vodijo tvornice itd. isti inostranci. To je posebno nevarno, kakor pojašnjuje „Варшавскій Дневникъ", za zapadne ruske gubernije in za Poljsko.

Odkar se je postrojila zakaspiška železnica, se je kupčija s srednjo Azijo jako povzdignila. Lani se je prepeljalo 2,274.995 pudov.

Na ruskih železnicah so znatno znižali prevozne cene v obče in trajno, posebno pa sedaj gledé prevoza žita v te kraje, kjer se pričakuje nedostatek žita. Potem mislijo upotrebiti še druga sredstva, da pomorejo kmetom, kjer je slaba letina. Do 23. julija so imele biti popisane povsodi vse količine žita, kolikor ga je kje, da se morejo ravnati gledé pomoči.

Veliki posestniki jugozapadnega kraja odločili so sestaviti družbo, da prodajajo svoje pridelke brez posredovanja kupcev. Sedaj uže ravnajo tako. Tudi „kijevskoe óbščestvo" sklenilo je stopiti v zvezi z gospodarji v neposredno dotiko z onimi, ki žito kupujejo za svojo porabo. Vse to ima najprej odstraniti iz kupčije vsake prevare in spremeniti spekulativni značaj žitne kupčije in zmanjšati po možnosti število *posrednikov* pri pokupu in prodaji. Odbor velikih posestnikov je stopil v zvezo tudi z inostranimi trgovci, s jugozapadnimi železnicami.

Severni morski pot v Sibir je tako zanimal rusko vlado, da je bila dopustila dovažanje tovarov brez carine — iz inozemstva. Sedaj javlja „Новое Время", da delajo v Sibiri hiše za carinske urade, ki bodo pobirale carino od inostranih tovarov i to od 1892. l. dalje.

V notranjih gubernijah je letina, kakor vemo, precej slaba, a na Kavkazu je letina jako dobra, kakor sploh na „okrajinah" *ni* slaba.

Ruske „provincijalne zemeljne banke" poslujejo dobro, kakor se vidi iz prošenj, prihajajočih v ministerstvo financij, da si smejo razširiti krog delovanja. Se ve da vspeh bank še *ni* vselej tudi vspeh zemljedelja, kakor vemo nekaj — tudi *mi*.

Z obzirom na slabo letino zaključilo je ministerstvo financov celo vrsto mer, da se pocéni prevoz žita itd. po železnicah. Cene za dovoz žita so se znižale, na izvoz pa povišale.

Nove železnice bodo se gradile: 1) na Kazánj, 2) od Vladikavkaza do Petrovska, 3) železnice med kavkaškimi toplicami, 4) med Kurskom in Voronežem, 5) nekih postranskih železnic Šujko-Ivanovske železnice, skupe 1250 verst. Gradile se bodo brez državne podpore.

C.

DOPISI.

Iz Prage, 18. avgusta.

Z zavestjo so slovanski nasprotniki prekrstili letos zlato Prago ter jo imenujejo sedaj dosledno „*Slovansko Meko*"; to je ona vsaj to poletje v istini. Kajti vsak dan prihajajo v Prago Slovani od različnih vetrov; ni treba iskati mnogo naključja, da se usedeš k mizi, okoli katere sedé gostje treh, štirih in še več slovanskih narodov. Na poti in na razstavi se seznaniš sedaj s Poljakom, sedaj z Bolgarom; tam zopet s Srbom, Rusom *itd.* Meni se je pripetilo, vozečemu se od krasno položenega mesteca Mělnika do Prage, da sem se seznanil s Poljakom in dvema njegovima tovarišicama iz pruske Silezije. Šli so ogledat si razstavo. Poljak mi je začel takoj pripovedovati, da nimajo ne navzdol, ne navzgor narodnih šol; upirajo pa se germanizovanju z lastno pomočjo. Učé se sami domačemu jeziku; čitajo preproste knjige in jednako preprosto pisane novine. Vzdržujejo si pevska društva in se takó kolikor toliko branijo, da bi ne pozabili svojega jezika. Sebi so ti romarji v „slovansko Meko" stavili v nasprotje Čehe, ki bivajo blizu njih okolu Ratibora. Teh Čehov, z večine rabotnikov ali delavcev, je okolu 40.000; pri njih ni toliko moralne moči ali druge podpore, da bi se obvarovali. Ako jih ne bodo podpirali drugi Slovani, kmalu zginejo v nemškem morju in uže sedaj govoré slabo češki ter se očitno raznarodujejo. No Nemci dobro znajo komarja povečati v velbljuda, ko pišejo o osodi nemških baronov v takó imenovanih „ostzejskih pokrajinah"; lepo pa molčé o nadaljnjem germanizovanju slovanskih zgodovinskih ostankov, oziroma novejših delavskih naselbin iz slovanskih krajev, in slovanske novine same zanemarjajo dolžnost, da bi povračale ne le jednako z jednakim, ampak pokazale dejstveno raznarodovanje na nemški strani. Slovani ne napravljalo takó natačne statistike o svojih naselbinah, kakor Nemci; še manj so bili pogumni doslej, da bi podpirali za potrebo denarno svoje naselbine na tujem, kakor to delajo, brez potrebe, Nemci gledé na nemške naselbine po slovanskih zemljah.

Jaz umem poljski, pa ne morem gladko govoriti v tem jeziku; zato sem si pomagal nasproti tu navedenemu Poljaku bolj s češčino nego poljščino, a dobro sva se umela. Tudi s Poljakinjama nisem govoril drugače in sem še nalašč primešal nekaj stavkov po ruski. Kaj ste mi odgovorili? „Vi govorite dobro poljski"; no o tem sam nisem bil preverjen. Potem ste nadaljevali: „Nemški umevi obe, a nemški z Vami ne bodeve govoril", in smijali ste se. Druga je pristavila: „Jaz znam tudi ruski; bila sem več let v Varšavi, a ruski tudi ne ma-

ram govoriti", in zopet ste se zasmijali obe. Ta mali slučaj označuje mišljenje Poljakov od vodstva do ljudstva od naših, po Poljakih naseljenih zemelj, daleč, daleč v ozemlja, kjer bivajo Poljaki celó pod neugodnim za Poljake germanskim podnebjem.

V Prago je uže pripeljalo več vlakov Poljake iz raznih krajev; kakó so svoje sovraštvo do Rusije pokazali ostentativno tudi v Pragi, je uže znano iz raznih novinarskih poročil. Vendar pa, kakor so mi zatrjevali Praški opazovalci češkega naroda, preobrača se mišljenje na boljše tudi med Poljaki, to pa sosebno med poznanjskimi Poljaki, a pri tem ostaja poljsko plemstvo, vsaj v avstrijskem delu, nepoboljšljivo. Ravno to pa še vedno odločuje v politiki kot orodje in orožje drugih činiteljev. Nadejajo se, da se počasi napravi širša in močna stranka, ki bo imela podstavo v meščanstvu in širših poljskih množicah; no ta nada je nedolžna. Nedolžno pa bi ne bilo, ko bi se naslanjali še nadalje na avstrijske Poljake kot zaveznike ostalih avstrijskih Slovanov.

Za ta del smo slišali od jako pristojne strani češkega naroda prav tolažljive besede. Vsaj preverjenje je dandanes uže drugačno, nego je bilo dosedanje vedenje. Celó od staročeške strani poznajo notranjo vrednost avstrijskih poljskih politikov; a s spoznanjem bo sledilo še kaj drugega v svoj čas od druge strani češkega naroda. Zagotovljenje o tem nas je jako potešilo.

Kakor znano, je bil pripeljal poseben vlak tudi Bolgare v Prago. Bilo jih je 200 moških in okolu 40 ženskih. Jaz sem prišel v Prago ravno na večer, ko je bilo narodno gledišče posvetilo njim večer; po gledišču je bila godba v veliki dvorani Meščanske besede. Ta dvorana in drugi prostori so bili natlačeno polni občinstva. Bolgare sem takoj zapoznaval po njih ali izredno podolgovatih ali pa razmerno jako kratkih, zagorelih obrazih. Seznajali smo se brzo takó rekoč od stola do stola. Ako sem govoril počasi slovenski, so me dobro umeli; govorili so mnogo v svojih narečjih med seboj, z drugimi Slovani pa najrajši po ruski. Uradniki in učitelji so znali brez izjeme vsi govoriti jako dobro ruski. Na vprašanje, od kod tako znanje, odgovarjali so, da poprej so se učili po šolah v ruskem jeziku; saj v domačem jeziku jih ni bilo. Tudi so priznavali, da je bolgarski literaturni jezik premalo razvit, in da bi niti povoljne ne šolske, ne druge literature ne imeli na bolgarskem jeziku, zato da jim je pomagal ruski jezik s svojo literaturo.

Gledé na druge Slovane so premalo v literaturni zvezi, to pa za to, ker nimajo sami velike literature, in je vsa njih književnost še brez prave organizacije. Ne splača se jim, da bi imeli dovolj svojih knjigaren. Naletel sem pa ravno na knjigarja, ki mi je obečal, da mi tu pa tam o bolgarskih izdanjih pošlje naznanila za „Slovanski Svet".

Ko sem prašal razne Bolgare, katere politiške časnike bi priporočali za moje poučenje, odgovarjali so v istem smislu, da „Svoboda" in še drug list bi bila primerna. Oba mišljena lista sta pa uradna lista sedanje vlade; no jeden Bolgarin je pritaknil, da sedanja vlada ne dovoli drugih listov. Stvar je torej jasna o kakovosti politiških bolgarskih novin, pa naj se odločimo za ta ali oni list.

Koburžan je vsaj uradnikom, pa tudi drugim po godu; vendar so bolj cenili Batenberžana. Sedanje politiško stanje jim poprek ugaja; vendar ga ne smatrajo stalnim. Oni, katerim ne ugaja sedanje napravljenje bolgarske vlade, tolažijo se s tem, češ, da se spremeni sistem, kakor se je n. pr. v Srbiji. Na vzgled Srbije so pokazali sami. Govorili so o Rusiji, da so ji hvaležni za osvobojenje, ali ona da je zahtevala preveč od njih. Iz vsega izjavljenja proti Rusiji jim se je videlo, da so jih zapadni ruski nasprotniki vzgojevali v sorodnem duhu, kakor so Poljaki uže davno zreli za vse to, kar ne more ugajati ne Rusiji, ne ruskemu narodu.

Spravljali smo pojedince v veliko logično stisko; na mnogo stranij so zarudeli in molčali. Kazalo se je tudi, da ne poznajo ne spisov, ne pri nas očitnih dejstev, ki dokazujejo „Drang nach Osten". Pri njih ni še očitnih namer, da bi jim izpodmikali slovansko azbuko ali direktno vcepljali sovraštvo do cirilometodijske cerkve ali celó pravoslavja, dasi se dela pri njih propaganda celó za protestantizem. Oni menijo, da vse to prejde, nevedoč, da „Drang nach Osten" poseza po svojih namerah in načrtih preko Carjigrada celó v Malo Azijo, kakor se vtika in utrjuje na vstočnih bregovih Velike Azije.

Jednemu zagovorniku sedanjega napravljenja in stremljenja na Bolgarskem sem odgovoril naposled jaz: Vi, kakor se zdi, ste se prenasitili vstočne kulture; mi pa smo se nasitili zapadne kulture; zato bi radi posegnili mi vsaj nekoliko po vstočni kulturi. Mož je molčal nato.

No, ni slabo, da so prišli Bolgari na zapad, in to na Praško razstavo. Vlada bolgarska je poslala mnogo uradnikov proučavat to razstavo; pošlje pa še zlasti učitelje in druge uradnike, ko si bodo mogli odtrgati čas zato. V Pragi se ti odposlanci ne naučé samo tega, kar je sploh zapadno, rekli bi, obče in kosmopolitično delo nove dobe, ampak spoznajo tudi, kaj je narodni in slovanski duh v umetnosti in obrti. Kajti ravno Praška razstava ne predočuje samo v posebnih oddelkih, zlasti v takó imenovanem retrospektivnem delu razstave, kaka je bila z umetnostjo in umetno obrtnostjo v prošlem tisočletju med češkim narodom, ampak kaže tudi umetne izdelke, ki so se zasnovali in se celó po osnovnih šolah in zunaj njih izdelujejo na podstavi vzorcev in del iste tisočletne prošlosti.

Zajedno bivajo bolgarski odposlanci po cele tedne v Pragi, srečujejo se, kakor drugi, z gosti ostalih slovanskih narodov, seznanjajo se z mišljenjem in stremljenjem teh narodov in se takó spodbujajo k premišljevanju o lastnem položenju v domovini balkanski.

Bolgarski gostje, kolikor smo jih opazovali mi, so duševno jako živi in spretni in po vsem vedenju jako simpatiški. Ni dvombe, da bo češka jubilejna razstava koristila v slovanskem smislu Bolgarom ravno takó, kakor drugim Slovanom, kateri jo obiskujejo brez izjeme in kažejo vsaj gledé na to romanje v „slovansko Meko“ ono složnost, katera bi jim bila toliko in celó neizogibno potrebna gledé na druge točke slovanskih skupnih interesov in vprašanj. Slava Čehom, da so nam pripomogli oni vsaj do te složnosti.

F. P.

Ogled po slovanskem svetu.

a) **Slovenske dežele.**

„Kdo seje prepir?“. Pod tem naslovom sta dokazovala ali še dalje dokazujeta „Slovenski Narod“ in „Slovenec“ drug drugemu prvenstvo v provzročenju prepira med takó imenovano narodno-napredno in konservativno stranko. Naš č. g. sotrudnik „Roščin“ je skušal v „Dodatku“ (k pismu uredniku) v 13. št. „Slov. Sveta“ nekako označiti obe stranki, kazal je na hibe in prednosti obeh strank, a po svojem je dokazal, da pregrehe in napake so bile in so veče pri konservativni stranki. „Slovenec“ je modro porabil iz tega dodatka samo to, kar je ugajalo njemu in stranki, katero zagovarja; storil je to prav po odvetniški. Pričakovati bi bilo, da bi bil tudi „Slov. Narod“ pobral iz istega „Dodatka“ orožje, katero bi branilo narodno-napredno stranko, in s tem orožjem bi bil najizdatniše oslabil argumente svojega nasprotnika. A „Sl. Narod“ je bil v tem slučaju preokoren, pozabivši popolnoma, da so mu spretni odvetniki po poklicu in sposobnosti v obilici na razpolaganje. Vsled te okornosti jo je mahnil po „Slov. Svetu“ prav robato in nečastno v uvodnem članku od 3. avgusta št. 174 t. l.: „Kdo seje prepir?“ II. Za primerno odgovarjanje dobi v svoj čas besedo sotrudnik gosp. Roščin, ki biva tako daleč, da doslej še nič ne vé o poslednji, tu mišljeni fazi domačega prepira.

Člankar „Slov. Naroda“ je pa mlad, ali pa ima kratek spomin, ko govori o tako imenovanem slovenskem liberalizmu takó, kakor da bi bil nastal še le za poslednjih let, v tem ko govori g. Roščin o tem liberalizmu v obče, od njegovega pravega početka do današnjih dnij. G. Roščin in mi tudi se spominjamo še neke druge dobe, ki je bila jako pomenljiva za presajanje neke vrste liberalizma tudi na slovensko zemljo. Člankarja „Slov. Naroda so zbodle sosebno Roščinove besede: *„Slovenski liberalizem je zmes slovenskega narodnega duha z nemškim verskim ravnodušjem“*. Zato vpraša: „Od kod ima „Slov. Svet“ pisati takó o narodno-napredni stranki? Proti tem neosnovanim besedam z vso odločnostjo protestujemo in pozivljemo „Sl. Svet“, naj pové in pojasni: *Kdaj, kako in s čim je narodno-napredna stranka manifestovala svoje versko ravnodušje*, sicer smo primorani in upravičeni „Slovanskega Sveta“ besede zmatrati za *kletvanje, nedostojno resnemu slovenskemu časnikarju“*.

Kakor rečeno, g. Roščin ima odgovarjati na tu stavljena mu vprašanja, in on bo vedel tudi razločevati, kaj je očital „narodno-napredni stranki“, ki se je tako krstila še le pred meseci in narodni stranki od poprej.

V kazen neprevidnemu člankarju „Slov. Naroda“ pa zaradi jako čudne njegove pisave, ponatisnemo poslednji odstavek navedenega članka, ki se glasi:

„V ostalem nas pa veseli, da sta si klerikalni dnevnik in „Slov. Svet“ glede naše stranke svoji srci razkrila. Mlado znanje in sporazumljenje utegne imeti še dobre posledice. Morda se klerikalni dnevnik še začne ogrevati za slovansko liturgijo, „Slovanski Svet“ pa neha ropotati proti latinizatorjem, in ker sta v uprašanji glede naše stranke toli jedina, bodeta izvestno tudi v drugih, in ker bodeta po tem takem zvezani dve taki velesili, se nam za evropski mir ni prav nič bati“.

Mi odkritosrčno obžalujemo sosebno to izjavo in tako pisavo, ne zaradi tega, ker je naperjena proti našemu listu, ampak zaradi imena „Slov. Naroda“ samega in pa zaradi stranke, katero zagovarja. Preziramo popolnoma to, da je bil urednik „Slov. Sveta“ lista nekaj časa sotrudnik „Slov. Naroda“, da je poslednjikrat ravno v istem listu prvi spregovoril še o Dunajskih punktacijah ter vedno želel, da bi se pisali v „Sl. Narodu“ članki v smislu prave narodne stranke; preziramo tudi to, da smo mi v „Slov. Svetu“ ves čas njegovega obstanka z zavestjo stvari presojevali tako, da nismo nikdar navajali imen onih, ki so kaj zakrivili in dosledno tudi hibe „Slov. Naroda“ popravljali s svojo kritiko, ne da bi ga imenovali; ne poudarjamo niti tega, da „Slovenski Narod“ ni v svojem uredništvenem delu niti ob njegovem porodu priporočil ali poslej kakor si bodi ugodno omenil „Slovanskega Sveta“, zaradi česar so se pozneje ponovljeno spodtikali največi in najbistrejši rodoljubi slovenski, in to tem bolj, ko se v uredništvenih predalih „Sl. Nar.“ navaja mnogo kaj, do česar bi utegnila segati tudi vrednost vsebine našega lista: obžalujemo najbolj to, da je rabil „Slov. Narod“ besedo *„ropotati“* gledé na raz-

prave našega lista o cerkvenih vprašanjih. S tem je zagrešil „Slov. Narod“ hud sacrilegium proti obliki in vsebini teh razprav, ko ne zasledíš z lepa v učenem svetu takó dostojne pisave, kakoršna je dejstveno in v obče pripoznana ravno v teh kritičnih raziskovanjih. S tem je zajedno dokazal, ali da člankar sam ni čital teh razprav, ali pa da ni zmožen ali pa da noče umeti pomena, ki ga imajo te razprave pred vsem za zapadne Slovane. S tem pa se je zagrešil „Slov. Narod“ takisto hudo, prav hudo proti narodni ali narodno-napredni stranki sami; kajti vsak nepristranski čitatelj je prisiljen izvajati iz take pisave posledice, kakor da bi bil „Slov. Narod“ in dosledno, kakor da bi bila narodno-napredna stranka nasprotna ne samo naši kritiki, ampak stremljenju za cirilometodijsko cerkvijo v obče. To pa bi bil velik nedostatek, to bi bil udarec, kateri bi bil narodno-napredno stranko samo.

To, da piše „Slov. Narod“, kakor o „Slovencu“, takó tudi o našem listu, zaničljivo kakor o „dveh velesilah“, nas prav nič ne boli; „Slov. Narod“ ima vzrokov dovolj, da je lepo skromen z nami vred; mi vsaj smo zadovoljni s tem, kar so pisalí o „Slov. Svetu“ in tudi ustmeno priznali odlični slovenski rodoljubi in sosebno drugi Slovani in njih organi, ki so menda celó večí in bolj razširjeni, nego „Slov. Narod“ sam.

Urednik „Slov. Sveta“.

G. Anton Detela, graščak, imenovan je deželnim glavarjem za Kranjsko. Izjavil se je, da pripada „konservativni“ stranki; pišejo pa o njem, da si vzgaja sinove nemški. Narodna napredna stranka, ki si je želela drugega naslednika na mestu pok. dr. Poklukarja, ne pričakuje ugodnega za slovenski narod od novega glavarja.

Fran Kotnik ml., posestnik in tovarnar na Vrdu pri Vrhniki, po raznih studijah omikan mladenič, iskren rodoljub slovenski, umrl je 2. avgusta t. l. Kak rodoljub je bil, svedoči najbolje njegova oporoka; volil je: za dijaško ustanovo 20.000 gld.; za „Narodni Dom“ 4000 gld. in vse potrebne parkete; „Dijaški kuhinji“ 2000 gld.; „Slovenski Matici“, „Družbi sv. Cirila in Metoda“, „Dramatičnemu društvu“ in „Slovenskim visokošolcem“ na Dunaju po 1000 gld. Za revne dijake Ljublj. realke, „Ljublj. Sokolu“ in „Slov. društvu“ po 500 gld.; za uboge in druge dobrodelne namene pa 17.000 gld. Prešinjen od narorodnega duha je deloval uže kot dijak na realki v prerojenje mladine, ki se le preveč vzgojuje v tujem duhu.

Luka Robič, c. kr. viši davčni nadzornik v p., bivši poslanec dež. zbora kranjskega, večletni odbornik in blagajnik „Slov. Matice“, kremenit narodnjak iz stare šole, je umrl 8. t. m. v Ljubljani v 78. letu življenja. Volil je za dijaško ustanovo 2670 gld. 20 kr. in ubožnemu zakladu župnije v Kranjski gori 1500 gld.

Na izložbo v Zagreb se pripravljajo marljivo *Slovenci* raznih pokrajin. Dne 6., 7. in 8. sept. se izvrši v Zagrebu poseben vspored njim na čast. *Iste dni* bode *v Zagrebu* tudi shod vseh hrvatskih pevskih društev, h katerim bodo imeli slovenski gostje prost vstop. Tu nastopi tudi novo ustanovljeni pevski klub „Ljubljanskega Sokola“. Zagrebški mestni zastop pripravlja še poseben, nenavadno slavnosten vsprejem slovenskim gostom.

Slovenski dijaki Tržaške okolice priredé 30. t. m. na Greti veselico, katera bode zajedno prva, prirejena od Tržaških dijakov. Dohodki so namenjeni spomeniku Prešernovemu. Nadejati se je, da v obilem številu počasté to veselico slovanski rodoljubi na Tržaškem.

b) **Ostali slovanski svet.**

Cesarjev rojstni dan so, kakor običajno, praznovali po vsem cesarstvu. Sosebno pa so se letos odlikovali s tem Čehi, in to na prvem mestu v Pragi in na jubilejni razstavi. Ves narod je čutil, da ga nemško-židovski notranji, in celó zunanji liberalni časopisi, po krivici obdolžujejo nelojalnosti; to ga je gnalo, da je na zunaj razkril še v večí meri, nego ob drugih prilikah, kako čustvuje na znotraj. To so konečno priznali vsaj vladni, nemški pisani listi in tudi organ grofa Kalnoky-ja. Francu Josipu na zdravlje sta v njegov rojstveni dan napila tudi car Aleksander III. in cesar Viljem II., poslednji kot svojemu zvestemu zaveznikn.

Zagrebško razstavo je obiskalo prve dni nad 50.000 oseb. Za stanovanja gostom skrbi, kakor v Pragi, posebna pisarna. Hrvatje od vseh krajev, sosebno tudi iz Dalmacije, obiščejo razstavo v obilem številu. Priredé se tu in tam posebni vlaki.

Na Češkem pozivljajo „Nar. Listy“, da povrnejo Čehi obisk Hrvatov s posebnim vlakom v kar možno velikem številu. Kakor gledé na Češko, začenjajo Slovanom sovražni, tu sosebno madjarsko-židovski listi opominjati madjarsko vlado, naj bi pazila, da bi se Slovani ne bratili preveč v Zagrebu.

Dr. Vašaty, kakor znano, jedini mladočeški poslanec, ki se je tudi letos dotaknil zunanje politike v državnem zboru, govoril je v 12. dan avg. na večer v veliki dvorani na Žofinskem otoku v Pragi „O politiški situaciji“. Na ta shod društva Sladkovskega je prišlo mnogo meščanov Praških, takó da je bila dvorana prepolna. Pri nastopu in odstopu govornika je shod navdušeno pozdravljal dr. Vašatega ter jednako navdušeno odobraval pojedine odstavke njegovega govora. Dodamo, da c. kr. komisar je samo jedenkrat pretrgal govor, rekši, naj bi govornik ne izgovoril svojega izvoda, ki ga misli.

Dr. Vašaty je opravičeval svoje postopanje gledé na svoj govor o zunanji politiki v državnem zboru, je grajal mnogokaj na pojedinih članih mladočeškega kluba in v obče kritikoval ali pa spominjal na točke, katere je uže mnogopoprej kritikoval na stranki mladočeški, h kateri pripada sam. Dr. Vašaty govori mirno, ali njegova kritika je tu in tam vendar rezka. On je dokazoval, da je sam postopal korektno.

Nekateri mladočeški poslanci se hudujejo nad njim ravno zaradi njegove politike nasproti njim. Po vsem opazovanju opomnimo mi to-le: Ako je res, kakor se nam je zatrdilo od

kompetentne strani, da mladočeški klub ni bil še popolnoma pripravljen za tak govor, kakoršen je bil govor dr. Vašatega, potem utegne klub mladočeški dr. Vašatemu odpustiti dejstvo, da je bil pripravljen vsaj on, tudi ko bi jim ne bilo ugajalo, da govori ravno on. Saj tudi mladočeški veljak, kateremu so očitali oportunizem, je rekel vsaj nam, da niso razumeli ali niso hoteli razumeti ironičnih stavkov, zaradi katerih so njemu in vsled tega tudi klubu očitali oportunstvo.

Ako se pa dr. Kramař in še kdo drugi srdi nad kritiko dr. Vašatega na shodu Sladkovskega, naj pomisli on s tovariši vred, da so gospodje še mladi, morda premladi vsaj kot parlamentarniki, ki so kot taki „homines novi“, in jim torej ne pristaje, da bi absolutno samostalno na svojo roko izjavljali se o točkah, katere so češkemu narodu najsvetejše, in kot take tudi gledé na izražanje o njih potrebujejo previdnega postopanja. Parlamentarno mladi gospodje naj se dogovarjajo s starejšimi, pred vsem z načelniki stranke, pa ne bode imel ne dr. Vašaty, ne kdo drugi jim očitati kaj, in bodo najmanj listi à la „N. F. P.“ imeli opraviti ž njimi ter se rogati — češkemu drž. pravu tudi zaradi njih neprevidnih ali celó nedozorelih izjav! *F. P.*

„Il Diritto Croato“, jedini časnik, tednik, ki, III. leto izhajajoč v Pulju, zagovarja v ital. jeziku poleg prava vsega hrvaškega naroda, tudi skupne kulturne interese ostalih slovanskih narodov, sosebno braneč ostaline slovanske liturgije med Hrvati in slovansko liturgijo v celoti, ter poudarjajoč slovansko vzajemnost v kulturnih odnošajih, — ta v ognjevitem kakor krasnem ital. slogu boreči se tednik zapada sosebno letos zaporedoma konfiskacijam, in to sosebno zaradi borbe za slovansko liturgijo med hrvaškim narodom. Slovanski časniki v obče, zlasti pa hrvaški, pišejo mnogo o tem, in to jako rezko, kakor n. pr. „Obzor“, ki spominja, da je še Lienbacher sam v drž. zboru obsojeval jednako objektivno postopanje, kakor tudi, da je sedanji pravosodni minister priporočal in zaukazal, da bi se postopalo milejše. „Il Diritto Croato“ trpi vsled množečih se konfiskacij tudi hudo gmotno škodo; zato še posebe priporočajo slovanske novine, da bi se toliko bolj podpiral ta važni lišt, ki jedin označuje romanskemu svetu stvari, kakoršne so. List z nova priporočamo tudi mi; stoji za pol l. 2 gld. 80 kr.

Nemci z Dunaja, zlasti tako imenovani antisemiti, so se pripeljali s posebnim vlakom v Prago, kjer so jih Čehi sprejeli posebno prijazno. O tem več prih.

Hrvatska razstava se je slovesno otvorila 15. avg. v prisotnosti dveh ministrov in bana. Min. Baroš je govoril najprej madjarski in še le potem hrvatski. Hrvatski listi s ponosom kažejo na krasno razstavo, ki svedoči o bogastvu hrvatske zemlje in o napredku narodovem. Pomen te razstave poudarjajo pa tudi listi ostalih slovanskih narodov. Prilika bo obširneje govoriti o tej razstavi tudi v našem listu.

O politiki Mladočehov mnogo pišejo češki, pa tudi listi drugih narodov. Od slovanske strani jim očitajo, da so nesložni med seboj, da imajo celó različna načela in pred vsem, da so bili preveč oportunisti gledé na adreso, kakor tudi gledé na postopanje o zunanji in pravi politiki avstrijskih Slovanov. Očita se jim tudi, da so se zagrešili s tem, da so sprejeli v svojo sredo takó imenovane realiste.

Po geslu: „Relata refero“, izjavljamo mi tu, kar so nam pripovedovali nekateri mladočeški veljaki sami. Oseb pri tem nočemo imenovati, ker gre samo za stvar. Jednemu prvaku mladočeških zastopnikov se je očitalo od mladočeške strani same, kakor da bi letal previsoko v svojem častihlepju. Ravno on, na katerega je letela ta očitba, pa je nam po svoje razlagal stvari jako racijonalno. Rekel je, da v glavnih stvareh programa so člani stranke od kraja jedini, in da o tem ni niti govora; da pa je umevno, da izraža vsak zastopnik različno svoje misli o isti stvari. Potem pa tudi časa niso še imeli dovolj, da bi se bili posovetovali na vse strani za složno postopanje tudi gledé na obliko. Iz istega vzroka da ni bilo še časa za dogovor, kedaj in kakó naj bi postopali gledé na zunanjo politiko. Ta veljak ni očital dr. Vašatemu čisto nič; kajti jedino to, da se niso bili še utrdili na znotraj v češkem klubu, je bilo krivo, da se očita sedaj mladočeški stranki „oportunizem“.

Drug veljak mladočeške stranke je očital nekaterim mladočeškim poslancem jedino to, da so še „homines novi“, in jih je celó kaj plemenito zagovarjal proti očitanju, kakor da bi stremeli povspeti se do viših služeb. Ravno od kompetentne strani mladočeske stranke torej ne vidijo stvarij tako črnih, kakor drugod; no obžalovati je vsekakor, da „homines novi“ mladočeške stranke ne iščejo poprej pouka med starimi in skušenimi prvaki te stranke. Menimo pa, na podstavi nam danih pojasnil, da uže v bodoče bo veča složnost med Mladočehi.

Cesarjevič, ruski prestolonaslednik, se je po 9 mesečnem potovanju na Vstok vrnil v Rusijo. Slovesno so ga sprejemali od mesta do mesta, naposled sosebno v Moskvi, Petrogradu in pa Carskem Selu, kjer se je sešel s carsko rodbino. Bil je v smrtni nevarnosti, katere pa se je rešil srečno. Na Vstoku in vsem potovanju dobil je najrazličnejših vtisov o mišljenju evropskih, kakor azijatskih narodov in držav. Ruski narod in ž njim Slovanstvo v obče se nadeja, da to potovanje bo blagodejno vplivalo na modrost bodočega vladarja ruskega.

„Südmark“ na Štajerskem. V Vrželju, najskrajnešem severo-vstočnem trgu na koncu slovenskega ozemlja, so ustanovili „Bralno družtvo“; ob slovesnosti ustanovitve je govoril med drugimi notar Šlamberger iz Ljutomera in kazal na nevarnost, ki preti Slovencem od nemškega „Schulvereina“ in „Südmarke“. Z Graško „Tagespost“ v rokah je po poročilu v „Sl. Nar.“ dokazoval, kakó preži „Südmark“, kakor lačen volk na svoj plen, na slovenska posestva ter v tem časopisu pozivlje med Slovenci nastavljene ovaduhe, da naj pazijo na vsako posestvo na Slovenskem, ki je na prodaj, bodi si po dražbi ali „pod roko“, da ne pride z nova Slovencem v last, temveč da je kupi kak Nemec, ter se takó še bolj razširijo nemške naselbine na slovenski zemlji. Itd. Govornik je zato priporočal: „Svoji k svojim!“ No

to se bo godilo najbolje, ako ustanové Slovenci za analogne namene „Südmark“ paralizujoča društva.

Književnost.

„Naš dom“. Zbirka povesti, pesmi in narodnega blaga, zanimivosti itd. Zbira I. L. K. (Križan.) I. snopič. — Cena 20 kr. Celje 1891. Natisnil in založil Dragotin Hribar, društvena tiskarna v Celji. „Naš Dom“ je novo književno podjetje, kakor razvidno iz predgovora I. snopiča, namenjeno pred vsem preprostemu slovenskemu narodu. „Naš Dom“ bo izhajal po 1krat na mesec, letos izide 6 snopičev, ki se dobé skupno za 1 gld. 20 kr. S politiko se „Naš Dom“ ne bode pečal. „Vse naše povesti bodo ali izvirne, ali pa prevodi imenitnih slovanskih pisateljev“. Nadejati se je, da „Naš Dom“ pomnoži primerno berilo množicam slovenskega naroda; sosebno nam ugaja, da hoče, kar ne bo izvirnega, prevajati iz slovanskih jezikov, v katerih, kakor v ruskem, je kar nakopičenega krasnega in poučnega berila za narod na široko.

Dra Dinka Vitezića, zastupnika na carevinskom vieću u Beču *druga poslanica*, kojom obavješćuje svoje birače o svojem zastupničkom djelovanju u saborskom razdoblju 1885-1891. U Trstu tiskom tiskare Dolenc 1891. V tej poslanici, katera obsega 230 tiskanih strani vel. 8, je cela vrsta govorov in posnetkov iz njih ter opomnjami o njih. Raztezajo se na narodno jednakopravnost, na politiko in razne stroke gospodarstva. Razvidí se, kakó je dr. Vitezić na vse glavne in odločilne strani s pravo strokovnjaško temeljitostjo zagovarjal pred vsem Hrvate in Slovence istrske, potem primorske Slovane sploh in je imel v svojih zagovornih pojasnilih vedno tudi Slovence v obče pred očmi. Ta poslanica, s katero se istrski slovanski veljak poslavlja od svojih volilcev po 18 letnem delovanju državnozborskega zastopništva, ker mu starost in bolezen na očeh ne dovoljujeti več ostati pri tem poslu, ostane dostojen spomenik zastopnika samega, pa tudi vzorna knjiga za njegove naslednike in pred vsem poučna knjiga narodu. Hvaležni smo in smo dolžni biti dr. Viteziću, da se ni zbal stroškov z izdanjem poslanice, katera obseza resnice in načela političkega katekizma. Kakor poprej, kliče on narodu tudi sedaj v slovo in zaresni opomin: „Budite složni i pobjeda mora biti naša“. „S moje strane pak mogu Vas uvjeriti, da i u skromnom mojem životu, dok me dobri Bog bude uzdržao, ću se boriti uz Vas pod lozinskom: „Sve za vjeru i za mili rod“. Kakor znano, mu je sedaj vreden naslednik v državnem zboru prof. Vjekosl. Spinčić, bister, trudoljubiv veljak, jeklen značaj; oba sta ponos južnih Slovanov; oba je narod jednoglasno volil; oba nam ohrani Bog na mnoga leta na korist in slavo narodu in domovini!

Památky archaeologické a místopisné. Organ archaeologickeho sboru Musea král. českého a historického spolku v Praze. Redaktor dr. Josef Ladislav Pič. Dilu XV. sešit 5. roku 1891. V Praze. V komissi knihkupectvi Fr. Rivnáče. Krámska cena ročniku zl. 3.

Kostelíček sv. Václava na Brudku u všèrab, založený knížetem Břetislavem I. r. 1046. Vydáno k 850 leté památce založeni u příležitosti opravení tíže svatyně z českých příspěvku 1890. Nakladem komitétu pro opravu kostelíčka sv. Václava na Brudku.

Русская Библіотека 1891. г. Изданіе И. Н. Пелеха. Vsebina: Мировичъ. Рожанъ Г. П. Даниловскаго. (Окончаніе). Skupno 486 str. in kazalo. Ta „Russkaja Biblioteka“, ki prinaša najboljša dela velikoruskih klasikov z leksikalnimi opomnjami, podaje po 12 snopičev na leto za 2 gld. 40 kr. Adresa: Издательство „Русской Библіотеки“ въ Львовѣ (Lemberg), Бляхарская ул. N. 13.

Денница. мѣсечно литературно списаніе. Редакторъ Иванъ Вадовъ. Издава книжарницата на Ив. Б. Касърковъ въ София. Предплата въ странство 10 Лева. Ta mesečnik bolgarski, ki izhaja II. leto, je po zunanji obliki in notranji vsebini primerjati „Ljubl. Zvonu“. Prilično porabimo kaj iz tega leposlovnega lista bolgarskega in spregovorimo več o njem.

Српске народне песме. Скупио по бившој Горњој Крајини и за штампу приредио Манојло Кординаш. Knjiga I., sveska I. i II. Izdanje braće M. Popovića y Novome Sadu 1891. Cena po 15 novč.

Карловачко владичество. Прилог историји српске православне цркве. Napisal Manojlo Grbić, katehet in prof. srbske učiteljske šole v Karlovcu. Druga knjiga. Nastavek cerkvene historije Karlovaškega vladičanstva iz drugega dela prve knjige, a to od 1744 pa do 1784. Cena 1 gld. 50 kr. Delo, katero bode nadaljeval pisatelj, jako hvalijo.

Popravki. V 15. št. „Slov. Sveta“ je ostalo več manjših in večih tisk. pogreškov: popravimo tukaj vsaj nekatere. Na 1. str. na levi spodej čitaj: *izrabljenem* namesto izrablenjem: str. 234 leva 22. vrsta zgorej: *romanske* nam. normanske; ondi 34. v. *stoletij* nam. stoletja; str. 239 leva 24. v. zg. *elimato* nam. climato; ondi desna 29. v. zg. *sezajoče* nam. rezajoče; 235 desna 1. v. sp. *odgovarjati* nam. izg.; 236 leva 1. v. zg.: *za* nam. z; ondi leva 9. v. sp.: *slikanju* nam. olikanju; ondi desna 23. v. zg. *zaostati* nam. nastati; 237 10. zg.: *da si rešijo nacijonalno individuvalnost* nam. „da nacijonalna individuvalnost“; ondi 11. v. zg. *poroštvo* nam. povoštvo; ondi des. 19. v. zg. *narodnem* nam. rodnem; 238 l. 12. v. zg. *s pravo Galijo*; ondi l. 17. v. zg. v delu, *kateremu*; 240 l. 13. v. zg. *nezavedne*; 242 l. 10. v. sp. поближе; ondi l. 3. v. sp.: всѣ; 243 l. 12. v. zg. потому; ondi desna 9. v. zg. цика-цока; 248 l. 14. v. zg. *taborc*, ondi naslednja vrsta *slavjano*filstvo; ondisto 16. v. da je bilo sl..... ondi l. 11. v. sp. Boguslavski; ondi l. 5. v. sp. Капаѣвъ; ondi des. 21. v. zg. *zvezek* nam. znesek.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajejo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44

Tisk tiskarne Dolenc — Izdajatelj, lastnik in urednik: Fran Podgornik.